

ZAPISNIK
sa 62. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 21. marta 2016. godine

Sjednica je počela u 13 sati i 5 minuta.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi/ce Odbora: Husnija Šabović, Vuk Roćen, prim. dr Izet Bralić, Rešad Sijarić i Ljerka Dragičević.

Sjednici nijesu prisustvovali poslanici/ce: dr Ljiljana Đurašković, dr Radovan Asanović, Zoran Miljanić, Snežana Jonica i mr Dritan Abazović.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: dr Budimir Šegrt, ministar zdravlja, Mitra Đurišić, v.d. generalne direktorice Direktorata za upravljanje zdravstvom, Safet Kurtagić, direktor Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i Svetlana Sovilj, samostalna savjetnica u Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

Sjednici su u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore prisustvovali: Duška Šljivančanin, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Nik Gašaj, savjetnik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Leon Gjokaj, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Tamara Milić, načelnica Direkcije za predškolsko vaspitanje i obrazovanje, inkluzivno obrazovanje i strateško programiranje i razvoj u Ministarstvu prosvjete, Duška Velimirović, samostalna savjetnica u Ministarstvu pravde, Tijana Šuković, samostalna savjetnica u Kancelariji za borbu protiv trgovine ljudima, Benjamin Perks, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, Barbara Rotovnik, savjetnica za vladavinu prava i evropske integracije u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Marija Raspopović, pripravnica u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Milisav Korać, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa", Milan Radović, koordinator programa ljudskih prava u NVO "Građanska alijansa" i Jelena Gluščević, saradnica u Centru za prava djeteta.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

D N E V N I R E D:

Usvajanje Zapisnika sa:

- 59. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 14. decembra 2015.godine,
- 60. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 18. februara 2016.godine i
- 61. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 29. februara 2016.godine

- 1. PREDLOG ZAKONA O UZIMANJU I PRESADIVANJU LJUDSKIH ORGANA U SVRHU LIJEČENJA, koji je podnijela Vlada Crne Gore;**
- 2. IZVJEŠTAJ O RADU FONDA ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA ZA 2014. GODINU, koji je podnio Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava;**

3. DRUGI I TREĆI PERIODIČNI IZVJEŠTAJ CRNE GORE O PRIMJENI KONVENCIJE UJEDINJENIH NACIJA O PRAVIMA DJETETA ZA PERIOD OD 2010. DO 2015. GODINE;
4. IZVJEŠTAJ (SA PREDLOGOM ZAKLJUČKA SKUPŠTINI- ČLAN 77 STAV 2 POSLOVNIKA SKUPŠTINE) ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE O KONTROLNOM SASLUŠANJU KOORDINATORA KOORDINACIONOG ODBORA ZA PRAĆENJE IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE ZA TRAJNO RJEŠAVANJE PITANJA RASELJENIH I INTERNO RASELJENIH LICA U CRNOJ GORI, SA POSEBNIM OSVRTOM NA KAMP KONIK I i II NA TEMU: “IMPLEMENTACIJA STRATEGIJE ZA TRAJNO RJEŠAVANJE PITANJA RASELJENIH I INTERNO RASELJENIH LICA U CRNOJ GORI, SA POSEBNIM OSVRTOM NA KAMP KONIK I i II”, održanom 29. februara 2016. godine, i
5. TEKUĆA PITANJA.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je podsjetio da su u skladu sa Zaključkom Odbora sa 61. sjednice povodom usvajanja Zapisnika sa 59. i 60. sjednice svim članovima Odbora dostavljena dokumenta na oko 350 strana i audio snimci sa navedenih sjednica kako bi bili u mogućnosti da objektivno sagledaju primjedbe na Zapisnik sa 59. sjednice izrečene od strane poslanice Snežane Jonice, a čije je usvajanje, tom prilikom, odloženo. Kako je po riječima Predsjednika Odbora na Zapisnik sa 59. sjednice bilo primjedbi, izrazio je nadu da su članovi Odbora dostavljeni materijal u tu svrhu i pročitali.

Naglasio je da do dana održavanja sjednice, kako se to očekivalo, nije dostavljena nijedna primjedba na navedene zapisnike.

Takođe, na sjednici članovi Odbora nijesu imali primjedbi na dostavljene zapisnike.

Nadasve, i tada, a i sada, po riječima Predsjednika Odbora, zapisnici sa sjednica Odbora, kao i prateći obavezni dokumenti u kojima se, pored ostalog, ugrađuju i navodi iz izlaganja, u duhu transparentnosti po kojoj je ovaj Odbor prepoznat kod članova Odbora, predstavnika nadležnih institucija koji učestvuju u njegovom radu i međunarodne zajednice koji svojim učešćem po pozivu redovnim prisustvom rešpektuju rad Odbora, u šta se svi mogu uvjeriti i na ovoj sjednici, sačinjavaju se po odavno ustanovljenoj praksi koja podrazumijeva sadržajno sačinjavanje svih dokumenata.

Zapisnik sa 59. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 14. decembra 2015. godine usvojen je bez primjedbi sa pet glasova „za“ i jednim „uzdržanim“.

Zapisnici sa 60. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 18. februara 2016.godine i 61. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 29. februara 2016.godine usvojeni su jednoglasno (sa šest glasova „za“), bez primjedbi.

PRVA TAČKA- PREDLOG ZAKONA O UZIMANJU I PRESAĐIVANJU LJUDSKIH ORGANA U SVRHU LIJEČENJA, koji je podnijela Vlada Crne Gore

Uvodne napomene o Predlogu zakona dao je ministar zdravlja dr Budimir Šegrt koji je podsjetio da je Predlog zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja bio u skupštinskoj proceduri prije godinu i po, ali zbog odredbe o pretpostavljenoj saglasnosti za

uzimanje organa nije dobio potrebnu većinu. Dodao je da je donošenje ovog zakona nametnula potreba daljeg i potpunijeg usaglašavanja sa propisima Evropske unije, podsjećajući da je Direktivom Evropske unije iz 2009. uzimanje i presađivanje ljudskih organa u svrhu liječenja bilo definisano na isti način kao i uzimanje i presađivanje ljudskih tkiva i ćelija u svrhu liječenja. Direktivom iz 2013. godine definisano je odvajanje ova dva procesa, pa je u septembru 2015. godine Skupština Crne Gore donijela novi Zakon o uzimanju i presađivanju ljudskih tkiva i ćelija u svrhu liječenja.

Ministar je saopštio da se Predlogom zakona propisuju procedure, način uzimanja, transporta, čuvanja i presađivanja organa, kao i sljedljivost, kvalitet i sigurnost cijelog postupka. Takođe, propisana je i obaveza evidentiranja i praćenja svih neželjenih posljedica i reakcija.

Ministar je saopštio da kao ljekar i građanin Crne Gore, a manje kao ministar zdravlja nije zadovoljan ovim Predlogom zakona zato što je izostala pretpostavljena saglasnost. Pretpostavljena saglasnost je evropski standard i predstavlja najbolji mogući način za obezbjeđivanje mogućnosti da se pacijentima kojima je neophodno obezbijedi adekvatan broj organa koji mogu biti upotrijebljeni za produžavanje života.

Sa druge strane, istakao je da svijest građana Crne Gore u ovoj oblasti još nije dovoljno razvijena, jer transplantacija nije dovoljno promovisana, što je propust prvenstveno zdravstvenih radnika i cjelokupnog zdravstvenog sektora, uključujući i Ministarstvo zdravlja. Od 2009. godine kada je donešen prvi Zakon o transplantaciji djelova ljudskog tijela u svrhu liječenja do danas manje od 400 lica je potpisalo donorsku karticu, zbog čega bi trebalo uložiti dodatne napore za kvalitetniju promociju transplantacije kako bi se u narednom periodu stvorili uslovi za zakonsko definisanje pretpostavljene saglasnosti. Potreba za transplantacijom se mora promovisati na kvalitetan način kako bi se u narednom periodu stvorili uslovi za zakonsko uvođenje pretpostavljene saglasnosti.

U raspravi su učestvovali poslanici: Ljerka Dragičević, dr Halil Duković i prim. dr Izet Bralić.

Poslanica Ljerka Dragičević je podsjetila da je 2014. godine prilikom rasprave o Predlogu zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja bila protiv predloženog teksta i ukazivala na potrebu izmjene odredbe koja se odnosi na uzimanje organa od umrlog davaoca zbog čega je i amandmanski djelovala što tada nije prihvaćeno od strane predlagača. Izrazila je zadovoljstvo što je članom 32 Predloga zakona ta sporna odredba izmijenjena na način na koji je ona predlagala 2014. Takođe je ukazala i na član 20 stav 3 Predloga zakona kojim je definisano da ukoliko se organ uzima od umrlog davaoca informacije od značaja za obezbjeđivanje kvaliteta i bezbjednosti pribavlja bolnički koordinator od članova porodice umrlog davaoca ili drugih lica sa kojima je umrli davalac bio u bliskim odnosima, ukoliko su ta lica dostupna. Saglasna je da nije dovoljno urađeno na promociji transplantacije i da se u tom dijelu treba ugledati na pojedine zemlje iz okruženja. Saopštila je da će podržati Predlog zakona.

Navodeći da je transplantacija sve prisutnija u svijetu i da je to nekada jedini mogući vid liječenja, predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da i u Crnoj Gori, kao i u svijetu, sve više postoji potreba za organima za transplantaciju. Stoga, važnim smatra jačanje svijesti koja kod nas nije na nivou kao u Evropi, pa je edukacija i promocija zadatak svih nadležnih institucija, medija, nevladinog sektora, ali i onih koji su produžili svoj život upravo zahvaljujući transplantaciji. Zdravstveni sistem ima najveću odgovornost, jer mora biti inicijator svega u ovoj oblasti.

Iako je pretpostavljena saglasnost značila da se organi u svrhu liječenja mogu uzeti od lica koja za života nijesu bila izričito protiv davanja svojih organa, takav predlog nije usvojen 2014.

godine, pa Predsjednik Odbora vjeruje da će i ovo pitanje u bliskoj budućnosti biti riješeno na najbolji mogući način. Takođe, ukazao je na mogućnost razmjene organa među državama u cilju zadovoljenja potreba. Kako je ovim Predlogom zakona utvrđeno da je davanje organa moguće samo na dobrovoljnoj osnovi, sprečava se svaka moguća zloupotreba. Mišljenja je da je Predlog zakona dobro pripremljen i da ga treba usvojiti. Zaključio je da nijedan zakon nije sveto pismo da se ne bi mogao mijenjati i da poslanici, ukoliko smatraju potrebnim, imaju mogućnost podnošenja amandmana na Predlog zakona.

Poslanik prim. dr Izet Bralić je saopštio da je transplantacija jedna od savremenijih metoda liječenja i da nije izolovana metoda, već pospješuje razvoj medicine i generator je za usvajanje mnogih medicinskih metoda kojima će se povećati nivo zdravstvene zaštite. Mišljenja je da zato što u Predlogu zakona nije dobro uređena edukacija, treba propisati zakonske norme za edukaciju medicinskih radnika u svim zdravstvenim institucijama na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou i najavio je podnošenje amandmana. Mišljenja je da se ova metoda ne može razvijati samo na tercijarnom nivou, već u mjeri mogućeg mora biti prisutna u cijeloj Crnoj Gori. Smatra da u svakoj zdravstvenoj ustanovi treba da postoji makar jedno lice koje će biti usko edukovano za transplantaciju. Predložio je uspostavljanje saradnje sa državama koje imaju više iskustva u ovoj oblasti. Takođe, treba razmisliti o stvaranju banke pojedinih organa, poput koštane srži koja ne bi mogla biti razvijena kao ona u Hamburgu, ali bi bilo značajno njeno postojanje na regionalnom nivou. Najavio je da će u ime Socijaldemokratske partije podržati Predlog zakona.

Ministar zdravlja dr Budimir Šegrt je saopštio da je u pripremu za transplantaciju uključen cio zdravstveni sistem, ali se ona može realizovati samo na tercijarnom nivou. U vezi sa edukacijom podsjetio je da je Zakonom o zdravstvenoj zaštiti kao sistemskim zakonom, definisano da je edukacija svih zdravstvenih radnika i saradnika obavezna, pa ne smatra potrebnim da se to posebno definiše ovim zakonom, napominjući da će procedure o svim fazama transplantacije biti definisane podzakonskim aktima. Takođe će se insistirati na saradnji sa stručnim licima i insitucijama koje imaju više znanja i iskustva u ovoj oblasti. Iako bi i sam želio da postoji, smatra da stvaranje banke organa nije moguće bez pretpostavljene saglasnosti. Podsjetio je da Crna Gora još uvijek nije članica Eurotransplanta u kojem važi princip reciprociteta, a usvajanjem ovog zakona će se steći uslovi da naša država sa malim brojem stanovnika u kojoj ne postoji pretpostavljena saglasnost ima korist od članstva.

Poslanik Bralić je prokomentarisao da se obaveza edukacije zdravstvenog kadra definisana Zakonom o zdravstvenoj zaštiti ne sprovodi na pravi način, jer zavisi od direktora zdravstvenih ustanova. Zaposleni u domovima zdravlja teško dobijaju mogućnost edukacije u nekom značajnijem medicinskom centru, dok je na tercijarnom nivou, u Kliničkom centru stanje bolje. Edukacija se ne obezbjeđuje učešćem na nekom seminaru ili predavanju, već boravkom zdravstvenog radnika u referentnoj zdravstvenoj ustanovi u trajanju od 10 do 15 dana kako bi bio u mogućnosti da usvoji određenu metodu liječenja. Zdravstveni radnici koji rade na primarnom nivou zdravstvene zaštite izuzetno rijetko učestvuju na kongresima koji bi bili veoma važni za njihovo usavršavanje.

Ministar zdravlja je upoznao učesnike sjednice da su prvi put u zdravstvu Crne Gore Budžetom za 2016. godinu planirana sredstva u iznosu od 700.000 eura za jedinstveni Program stalne stručne edukacije na svim nivoima zdravstvene zaštite, pripremljen u saradnji Kliničko-bolničkog centra, Instituta za javno zdravlje i Medicinskog fakulteta, uz koordinaciju Ministarstva zdravlja. S obzirom da je početkom februara počela njegova realizacija, Ministar se nada da će ovakvim pristupom i temeljnom, sistematskom, obaveznom edukacijom podići kvalitet zdravstvene zaštite. Saglasan je da uvođenja novih metoda nema bez novog znanja. Ministarstvo

zdravlja treba da obezbijedi uslove u kojima će se transplantacija raditi, sam čin će se moći realizovati u Kliničkom centru, a u pripremi će učestvovati i druge zdravstvene ustanove.

Nakon rasprave, Odbor je na osnovu člana 69 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, podnio Skupštini

IZVJEŠTAJ
O RAZMATRANJU PREDLOGA ZAKONA O UZIMANJU I PRESAĐIVANJU LJUDSKIH
ORGANA U SVRHU LIJEČENJA,
koji je podnijela Vlada Crne Gore

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, kao matični odbor, na 62. sjednici, održanoj 21. marta 2016. godine razmotrio je PREDLOG ZAKONA O UZIMANJU I PRESAĐIVANJU LJUDSKIH ORGANA U SVRHU LIJEČENJA, koji je podnijela Vlada Crne Gore.

Uvodne napomene o Predlogu zakona dao je ministar zdravlja dr Budimir Šegrt koji je, između ostalog, saopštio da:

- je donošenje ovog zakona nametnula potreba daljeg i potpunijeg usaglašavanja sa propisima Evropske unije, podsjećajući da je Direktivom Evropske unije iz 2009. uzimanje i presađivanje ljudskih organa u svrhu liječenja bilo definisano na isti način kao i uzimanje i presađivanje ljudskih tkiva i ćelija u svrhu liječenja, dok je Direktivom iz 2013. godine definisano odvajanje ova dva procesa, zbog čega je i Skupština Crne Gore u septembru 2015. godine donijela novi Zakon o uzimanju i presađivanju ljudskih tkiva i ćelija u svrhu liječenja;

- se Predlogom zakona propisuju procedure, način uzimanja, transporta i presađivanja organa, kao i sljedljivost, kvalitet, sigurnost cijelog postupka i obaveza evidentiranja i praćenja svih neželjenih posljedica i reakcija;

- je Predlogom zakona utvrđeno da je davanje organa moguće samo na dobrovoljnoj osnovi, zbog čega se sprečava svaka moguća zloupotreba;

- je Predlog zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja bio u skupštinskoj proceduri prije godinu i po, ali zbog odredbe o pretpostavljenoj saglasnosti za uzimanje organa nije dobio potrebnu većinu;

- je pretpostavljena saglasnost evropski standard i najbolji način za obezbjeđivanje mogućnosti da se pacijentima kojima je neophodno obezbijedi adekvatan broj organa koji mogu biti upotrijebljeni za produžavanje života;

- je od 2009. godine kada je donešen prvi Zakon o uzimanju i presađivanju dijelova ljudskog tijela u svrhu liječenja do danas manje od 400 lica potpisalo donorsku karticu;

- svijest građana Crne Gore u ovoj oblasti još nije dovoljno razvijena, jer transplantacija nije dovoljno promovisana, što je propust prvenstveno zdravstvenih radnika i cjelokupnog zdravstvenog sektora, uključujući i Ministarstvo zdravlja;

- kao ljekar i građanin Crne Gore, a manje kao ministar zdravlja nije zadovoljan ovim Predlogom zakona zato što je izostala pretpostavljena saglasnost;

- zbog toga bi trebalo uložiti dodatne napore za kvalitetniju promociju transplantacije kako bi se u narednom periodu stvorili uslovi za zakonsko definisanje pretpostavljene saglasnosti.

Tokom rasprave je zaključeno da je transplantacija sve prisutnija u svijetu i da je to nekada jedini mogući vid liječenja, pa u Crnoj Gori, kao i u svijetu, sve više postoji potreba za organima za transplantaciju. Ocijenjeno je važnim jačanje svijesti koja svakako nije kao u Evropi, pa je edukacija i promocija zadatak svih nadležnih institucija, medija, nevladinog sektora, ali i onih koji su produžili svoj život upravo zahvaljujući transplantaciji. Zdravstveni sistem ima najveću odgovornost, jer mora biti inicijator svega u ovoj oblasti. Važnom je ocijenjena mogućnost razmjene organa među državama u cilju zadovoljenja potreba, kao i uspostavljanje saradnje sa državama koje imaju više iskustva u ovoj oblasti.

Ukazano je na potrebu edukacije medicinskih radnika u zdravstvenim ustanovama na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou, a razmijenjena su mišljenja o tome da li je ovim zakonom potrebno propisati norme o obaveznoj edukaciji. Takođe, bilo je riječi i o mogućnosti stvaranja banke pojedinih organa.

Ministar zdravlja dr Budimir Šegrt je saopštio da je u pripremu za transplantaciju uključen cio zdravstveni sistem, ali se ona može realizovati samo na tercijarnom nivou. U vezi sa edukacijom podsjetio je da je Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, kao sistemskim zakonom, definisano da je edukacija svih zdravstvenih radnika i saradnika obavezna zbog čega ne smatra potrebnim da se to posebno definiše ovim zakonom, napominjući da će procedure o svim fazama transplantacije biti definisane podzakonskim aktima.

Po prvi put u našem zdravstvu Budžetom za 2016. godinu planirana su sredstva u iznosu od 700.000 eura za jedinstveni Program stalne stručne edukacije na svim nivoima zdravstvene zaštite, pripremljen u saradnji Kliničko-bolničkog centra, Instituta za javno zdravlje i Medicinskog fakulteta, uz koordinaciju Ministarstva zdravlja. S obzirom da je početkom februara počela njegova realizacija, nada se da će se ovakvim pristupom i temeljnom, sistematskom i obaveznom edukacijom podići kvalitet zdravstvene zaštite.

Takođe, insistiraće se na saradnji sa stručnim licima i institucijama koje imaju više znanja i iskustva u ovoj oblasti.

Iako bi i sam želio da postoji, smatra da stvaranje banke organa nije moguće bez pretpostavljene saglasnosti. Kako Crna Gora još uvijek nije članica Eurotransplanta u kojem važi princip reciprociteta, usvajanjem ovog zakona steći će se uslovi da naša država, bez obzira na mali broj stanovnika i u kojoj ne postoji pretpostavljena saglasnost, ima korist od članstva.

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova “za”) **podržao** Predlog zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja i predlaže Skupštini **da ga usvoji**.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik prim. dr Izet Bralić, član Odbora.

DRUGA TAČKA- IZVJEŠTAJ O RADU FONDA ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA ZA 2014. GODINU, koji je podnio Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava

Direktor Fonda Safet Kurtagić je podsjetio da je članom 12 Odluke o osnivanju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava utvrđeno da Fond jednom godišnje podnosi Skupštini Crne Gore Izvještaj o radu i načinu raspodjele sredstava.

Istakao je da je razlog za neblagovremeno dostavljanje Izvještaja u činjenici što je Odluka o prvoj raspodjeli sredstava donešena u drugoj polovini juna 2014, a druga u novembru iste godine. Potpisivanje ugovora o finansiranju i sufinansiranju projekata realizovano mjesec dana nakon toga. S obzirom da je Pravilnikom o kriterijumima za vrednovanje projekata i raspodjelu sredstava za finansiranje i sufinansiranje projekata iz sredstava Fonda regulisano da realizacija podržanih projekata može trajati do godinu dana, a da konačan izvještaj o realizaciji projekata treba dostaviti u roku ne dužem od mjesec dana od završetka realizacije i da je značajan broj korisnika sredstava iz opravdanih razloga taj rok prolongirao, kao i činjenicu da je malobrojnoj i nedovoljno iskusnoj stručnoj službi Fonda potrebno najmanje dva do tri mjeseca za evaluaciju projekata, što je uslovalo kašnjenje u dostavljanju Izvještaja. Podsjetio je da su domaće i međunarodne institucije, među kojima su Skupština Crne Gore, Državna revizorska institucija, nevladine organizacije i značajan dio javnosti Crne Gore izričiti u zahtjevu da Fond vrši monitoring i evaluaciju realizovanih projekata i da o rezultatima svojih aktivnosti obavještava nadležne institucije i zainteresovanu javnost, pa su sa izvjesnim zakašnjenjem dostavili Izvještaj. Uz Izvještaj su dostavili i najznačajnije statističke podatke o raspodjeli sredstava i realizaciji podržanih projekata, a na web

sajtu Fonda se nalaze podaci o svakom podržanom projektu pojedinačno, od 2008. do 2014. godine.

U raspravi su učestvovali: predsjednik Odbora dr Halil Duković, koordinator programa ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“ Milan Radović, članovi Odbora: Rešad Sijarić, Husnija Šabović, Ljerka Dragičević i generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Leon Gjokaj.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je u decembru 2015. godine uputio Dopis direktoru Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava sa zahtjevom za dostavljanje Izvještaja o radu i načinu raspodjele sredstava Fonda za 2014. godinu, u skladu sa obavezom propisanom članom 12 Odluke o osnivanju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Sada se razmatra Izvještaj za 2014. godinu, a izvršena je i raspodjela sredstava za 2015. godinu i već je trebalo dostaviti i taj Izvještaj.

Milan Radović, koordinator programa ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“ je ocijenio da je obrazloženje kašnjenja u izradi i dostavljanju Izvještaja Fonda veoma problematično i više bi razumio da je razlog kašnjenja nedostatak kapaciteta institucije, nego način rada, odnosno raspodjela sredstava u novembru, jer se moglo izvještavati o onom što je urađeno do tog datuma. Ukazao je na nekoliko, po njegovom shvatanju, problematičnih stvari u radu Fonda. Obje odluke Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava iz 2014. godine su poništene od strane Upravnog suda, a nakon toga Fond se žalio Vrhovnom sudu koji je zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke odbacio kao nedozvoljen i uputio Fond da ispoštuje presude Upravnog suda. Smatra neophodnim da direktor Fonda izvijesti da li je Fond postupio po tim presudama i na koji način. Mišljenja je da je konflikt interesa i dalje prisutan u radu Fonda, prije svega kroz članove Upravnog odbora i procedure za opredjeljivanje i kontrolisanje trošenja sredstava, o čemu postoje navodi i u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori, koji je citiran u ovoj Pripremi koju je sam Odbor sačinio.

Takođe, smatra da veliki broj projekata vodi ka segregaciji i da još uvijek nema volje da se podrže multietnički projekti. Zaključio je da bi bio zadovoljan ukoliko poslanici koji podrže ovaj Izvještaj objasne javnosti zbog čega podržavaju takav rad Fonda s obzirom da su obje odluke o raspodjeli sredstava Fonda u 2014. godine poništene od strane Upravnog suda.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je ukazao da poslanici kao predstavnici građana glasaju po sopstvenom uvjerenju, te da isto treba poštovati.

Poslanik Rešad Sijarić je ocijenio da je Izvještaj Fonda detaljan i dobar, jer su u njemu date i aktivnosti Fonda preduzete po Preporukama Državne revizorske institucije. Naveo je da je prije par godina i sam aplicirao za sredstva Fonda, a takođe je realizovao i projekat prekogranične saradnje uz pomoć sredstava iz Evropske unije. Poređenja radi, saopštio je da Evropska komisija koja raspolaže sa izuzetno dobrim kadrovskim kapacitetima na nešto bolji način vrši monitoring od onog koji vrši Fond, iako je i u Fondu to poboljšano. Sa multietničkim projektima može se konkurisati kod drugih fondova koji imaju znatno veće budžete, a cilj Fonda je afirmacija tradicije, kulture i običaja manjinskih nacionalnih zajednica i edukacija njihovih pripadnika za pripremu projekata. Jedan od problema sa kojim se aplikanti suočavaju jeste što je predviđeni budžet za realizaciju konkretnog projekta često veći od sredstava koja im se odobre, pa se suočavaju sa problemima u realizaciji. U Izveštaju su podaci i o projektima koji nijesu ispunili formalno-pravne uslove i koji nijesu dostigli neophodan broj bodova na bodovnoj listi, tako da je sve transparentno. Ocijenio je da je u javnosti napravljen pritisak na rad Fonda, jer se ukazuje na nedostatak transparentnosti, što po njegovoj ocjeni uopšte nije tačno. Saopštio je da se sada i fazno prati realizacija projekata što je pozitivno i određena sredstva u drugoj fazi se dobijaju samo ako je realizovana prethodna faza. Nema kaznenih odredbi za one koji su dobili sredstva za projekat, a

isti ne realizuju ili ga sa kašnjenjem realizuju i trebalo bi definisati određene kazne za takve aplikante.

Poslanik Sijarić je zaključio da sredstva u iznosu manjem od milion eura na godišnjem nivou nijesu toliko velika i nada se da će vremenom administrativni kapaciteti Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava jačati i da će komisije za raspodjelu sredstava i monitoring stručnije obavljati svoj zadatak i da će se poboljšati dinamika rada.

Poslanik Husnija Šabović je saopštio da postoje određene rezerve prema organizaciji i načinu funkcionisanja Upravnog odbora Fonda, na šta je Odbor nekoliko puta ukazivao, zbog čega se nešto mora mijenjati. Dugo traje postupak pripreme zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Iako ima rezerve prema raspodjeli sredstava Fonda koje je saopštavao na plenumu i sjednicama Odbora, podržaće Izvješaj o radu Fonda za 2014. godinu. Ne vjeruje da će to raditi ubuduće ukoliko se ne obezbijedi kvalitetnija organizacija Fonda u razmatranju projekata kako bi i odluke bile kvalitetnije i u skladu sa zakonom i namjenom sredstava koja treba da doprinesu očuvanju i jačanju identiteta manjinskih naroda. Smatra da što prije treba analizirati sve probleme koji se javljaju godinama unazad, a na koje je ukazivao i na prvoj sjednici Upravnog odbora Fonda kada je predlagao da se sredstva opredijele za izgradnju „krova“ za sve manjinske narode i sve institucije koje se bave manjinama što nije prihvaćeno od članova Upravnog odbora. Sada postoji nezadovoljstvo u Upravnom odboru Fonda, Odboru za ljudska prava i slobode, nevladinom sektoru i kod građana Crne Gore.

Leon Gjokaj, generalni direktor Direktora za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica je informisao članove Odbora da je, nakon što Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama dva puta nije dobio potrebnu većinu u Skupštini, Ministarstvo formiralo novu Radnu grupu za pripremu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama koji će biti usaglašen sa mišljenjem Evropske i Venecijanske komisije. Za kraj marta je planiran početak javne rasprave.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da ima osnova za kritiku, ne samo Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2014. godinu, nego i svih prethodnih izvještaja. Često se u javnosti ne može razdvojiti da li je riječ o kritici rada Fonda ili njegovog postojanja. Podsjetio je da je Crna Gora u cilju afirmacije manjina stvorila nekoliko institucija, kao što su Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina i manjinski savjeti radi očuvanja identiteta, kulture i svih posebnosti manjina koje su bogatstvo Crne Gore. Saopštio je da je od samog početka evidentan problem u radu Fonda. S obzirom da se 23% od ukupnog iznosa sredstava Fonda troši na njegovo funkcionisanje, a ostatak za raspodjelu, mišljenja je da je to dovoljno za normalno funkcionisanje Fonda. Podsjetio je i da su poslanici dijelom doprinijeli ovakvom funkcionisanju Fonda, jer su nekoliko puta formirane Radne grupe koje su se bavile ovom problematikom, a Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama nije dobio potrebnu većinu. Mišljenja je da novim Predlogom zakona prvenstveno treba urediti ovu oblast. Istakao je da problem nije raspodjela sredstava, već praćenje utroška tih sredstava što nije problem samo Fonda, već i svih ostalih, jer se mora naći način za kontrolu trošenja sredstava koja se dodjeljuju. Saopštio je da je u Izvještaju prikazano da četiri subjekta nijesu dobili sredstva za projekte, jer nijesu dostavili validne izvještaje o utrošku sredstava za prethodno odobrene projekte. Ukazao je na primjer Hrvatske u kojoj je definisano da svi koji nijesu po Zakonu i u skladu sa odobrenim projektom utrošili sredstva ne samo da ista moraju vratiti, već i krivično odgovarati. Smatra da Fond mora naći način za evaluaciju realizacije podržanih projekata. U vezi sa komentarima da možda u Fondu postoji konflikt interesa, jer oni koji apliciraju s projektima, učestvuju u raspodjeli sredstava, podsjetio je

na mišljenje dato od Komisije za sprječavanje sukoba interesa da tu ne postoji konflikt interesa. Gdje god se raspodjeljuju sredstva postoji sumnja kako će se ona dijeliti i kako će se kasnije potrošiti. Projekti treba da doprinesu unapređenju položaja manjina, čemu Fond u određenoj mjeri doprinosi. Ukazao je da se najviše sredstava iz Fonda utroši na štampanje knjiga, što je dobro, kao i na manifestacije za očuvanje i afirmaciju kulture manjinskih naroda. Zaključio je da Fond treba da postoji radi interesa onih zbog kojih je osnovan, a na zadovoljstvo svih građana Crne Gore.

Poslanik Rešad Sijarić koji je u ime Odbora za ljudska prava i slobode bio član Radne grupe za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama je pojasnio da je značajan dio spornih pitanja Predloga zakona iz 2015. godine sada usaglašen, uz poštovanje mišljenja Evropske i Venecijanske komisije.

Poslanica Ljerka Dragičević je saopštila da je Fond jedina institucija gdje manjine mogu da dobiju određena sredstva za projekte, jer iako su manjine bogatstvo Crne Gore, svako hoće da uzme nešto od njih. Manjine su državotvorni narod Crne Gore i definisane su u Preambuli i više članova Ustava Crne Gore. Smatra da Izvještaj o radu Fonda za 2015. godinu treba dostaviti Skupštini najkasnije za mjesec dana, jer Fond ima kapaciteta da ga pripremi. Ne treba povećavati broj zaposlenih, jer sa postojećim kadrom to može da se uradi. Izvještaj će podržati, jer ne bi mogla podnijeti da Fonda kao institucije nema.

Direktor Fonda Safet Kurtagić je saopštio da je u svim prethodnim izvještajima ukazivao na problem administrativnih kapaciteta Fonda za vršenje monitoringa i evaluacije projekata. Bio je prinuđen da zapošljava određena lica na dugotrajne ugovore o radu ili ugovore o konsultantskim uslugama kako bi obezbijedio stručnu službu koja bi mogla da vrši ovu djelatnost što su opravdani zahtjevi institucija sistema, civilnog sektora i građana Crne Gore. Prethodne godine su primljena dva savjetnika, a tokom ove godine zaposliće još tri shodno saglasnosti Ministarstva finansija i Uprave za kadrove. Direktor se nada da će Fond moći na mnogo bolji, efikasniji i pravovremeniji način da izvještava o svom radu.

U vezi sa zahtjevom da do kraja marta ili aprila pripreme Izvještaj o radu za 2015. godinu, saopštio je da bi Izvještaj bio nepotpun, jer ne bi bilo moguće izvršiti evaluaciju realizovanih projekata, pa moraju kasniti sa dostavljanjem kvalitetnog Izvještaja.

U vezi sa presudama Upravnog suda saopštio je da je Upravni odbor Fonda imao žalbe na te presude, jer su smatrali da postoje određene nejasnoće u Zakonu, ali je Vrhovni sud donio rješenje kojim se zahtjev Fonda odbija kao nedozvoljen, pa je Upravni odbor Fonda prihvatio presude Upravnog suda, poništio odluke o raspodjeli, formirao komisije u istim personalnim sastavima koje su razmatrale svaku odluku posebno i donijele nove odluke, čime su ispoštovali presude Upravnog suda.

Ocijenio je da je riječ segregacija “teška” riječ u kontekstu u kom je upotrebio predstavnik “Građanske alijanse” i ukazao da Fond podržava multietničke projekte što će raditi i ubuduće, ali ne u smislu da podržava bilo kakve multietničke projekte, već projekte manjina koji su interesantni za više nacionalnih zajednica u oblasti identiteta, kulture, jezika i vjere. Fond je specifična institucija koja se bavi podrškom manjinskim nacionalnim zajednicama, pri čemu nijesu dužni da finansiraju nevladine organizacije čiji su godišnji budžeti veći od budžeta Fonda.

Nakon rasprave, Odbor je na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore podnio Skupštini

**IZVJEŠTAJ
O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O RADU FONDA ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE
MANJINSKIH PRAVA ZA 2014. GODINU**

Odbor za ljudska prava i slobode na 62. sjednici, održanoj 21. marta 2016. godine, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2014. godinu, koji je podnio Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

Polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2015. godinu: „*Ostaje da se usvoje izmjene i dopune Zakona o manjinama. Izmjene i dopune treba da otklone moguće konflikte interesa u procedurama za opredjeljivanje i kontrolisanje fondova za manjine. Postoji zabrinutost zbog nedostatka transparentnosti i sveukupnog institucionalnog kapaciteta kod dodjele i revizije fondova koji su namijenjeni manjinama, uprkos značajnoj izdvojenoj sumi na godišnjem nivou: u 2015. manjinski savjeti i fond za manjine primili su ukupno 1,318 miliona eura. Kapacitet Ministarstva za ljudska i manjinska prava za nadzor u praksi nad legalnošću rada nacionalnih manjinskih savjeta treba da se značajno poveća.*

Prema najnovijem popisu, približno 8.300 Roma i Egipćana živi u Crnoj Gori. Učešće romskih studenata u svim nivoima obrazovanja je poboljšano. Pristup zdravstvenim uslugama ostaje otežan, a romska manjina ostaje najranjivija i najdiskriminisanija zajednica u raznim oblastima života. Romkinje su podvrgnute dvostrukoj diskriminaciji. Uprkos tome, zajednica ima vrlo ograničen pristup fondovima namijenjenim za manjine. Romi su i dalje nedovoljno zastupljeni u političkoj sferi i imaju otežan pristup tržištu rada. Neformalno zaposlenje preovlađuje dok su romska djeca naročito izložena dječijem radu. Aktivne mjere kojima bi se ta zajednica uključila na tržište rada treba da se realizuju.” (str. 71 prevoda Izvještaja),

razmatranje Izvještaja, u skladu sa članom 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore- kontrolna uloga, ocijenjeno je veoma važnim radi kontinuiranog praćenja stanja u ovoj oblasti.

Uvodno obrazloženje Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2014. godinu podnio je direktor Fonda Safet Kurtagić, navodeći da je članom 12 Odluke o osnivanju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava utvrđeno da Fond jednom godišnje podnosi Skupštini Crne Gore Izvještaj o radu i načinu raspodjele sredstava.

Pojasnio je razloge kašnjenja u dostavljanju Izvještaja:

- Odluka o prvoj raspodjeli sredstava donešena je u drugoj polovini juna 2014, a o drugoj u novembru iste godine;

- Potpisivanje ugovora o finansiranju i sufinansiranju projekata realizovano je nakon toga u periodu od mjesec dana;

- Pravilnikom o kriterijumima za vrednovanje projekata i raspodjelu sredstava za finansiranje i sufinansiranje projekata iz sredstava Fonda je regulisano da realizacija podržanih projekata može trajati do godinu dana, a da konačan izvještaj o realizaciji projekta treba dostaviti u roku ne dužem od mjesec dana od završetka realizacije;

- Značajan broj korisnika sredstava iz opravdanih razloga je produžio taj rok i

- Malobrojnoj i nedovoljno iskusnoj stručnoj službi Fonda potrebno je najmanje dva do tri mjeseca za evaluaciju projekata.

Uz Izvještaj su dostavljeni i najznačajniji statistički podaci o raspodjeli sredstava i realizaciji podržanih projekata, a na web sajtu Fonda se nalaze podaci o svakom podržanom projektu pojedinačno, od 2008. do 2014. godine.

Tokom rasprave članovi Odbora su istakli da je Crna Gora u cilju afirmacije manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica stvorila nekoliko institucija radi doprinosa očuvanju identiteta, kulture, jezika i svih drugih posebnosti manjina koje su bogatstvo naše države.

Stav je članova Odbora da Fond kao jedina institucija gdje manjine mogu da dobiju određena sredstva za projekte usmjerene na afirmaciju njihove tradicije, kulture i običaja treba da postoji radi zaštite interesa onih zbog kojih je osnovan, a na zadovoljstvo svih građana Crne Gore.

Poslanik Bošnjačke stranke Rešad Sijarić je ocijenio da je Izvještaj Fonda detaljan i dobar, jer su u njemu date i aktivnosti Fonda preduzete po Preporukama Državne revizorske institucije. Prije par godina i sam je aplicirao za sredstva Fonda, a takođe je realizovao i projekat prekogranične saradnje uz pomoć sredstava iz Evropske unije. Poređenja radi, saopštio je da Evropska komisija koja raspolaže sa izuzetno dobrim kadrovskim kapacitetima na nešto bolji način vrši monitoring od onog koji vrši Fond, iako je i u Fondu to poboljšano. Sa multietničkim projektima može se konkurisati kod drugih fondova koji imaju znatno veće budžete, a cilj Fonda je afirmacija tradicije, kulture i običaja manjinskih nacionalnih zajednica i edukacija njihovih pripadnika za pripremu projekata.

U Izvještaju su podaci i o projektima koji nijesu ispunili formalno-pravne uslove i koji nijesu dostigli neophodan broj bodova na bodovnoj listi, tako da je sve transparentno. Ocijenio je da je u javnosti napravljen pritisak na rad Fonda, jer se ukazuje na nedostatak transparentnosti, što po ocjeni poslanika Sijarića uopšte nije tačno. Sada se i fazno prati realizacija projekata što je pozitivno i određena sredstva u drugoj fazi se dobijaju samo ako je realizovana prethodna faza.

S druge strane, ocijenjeno je da ima osnova za kritiku, ne samo Izvještaja o radu Fonda za 2014. godinu, nego i svih prethodnih, jer je od samog početka evidentan problem u njegovom radu. Problem nije raspodjela sredstava, već praćenje utroška tih sredstava zbog čega se mora naći način za evaluaciju realizacije podržanih projekata i kontrolu trošenja dodijeljenih sredstava, što nije problem samo u Fondu, nego i svim ostalim subjektima koji raspodjeljuju sredstva. Nema kaznenih odredbi za one koji su dobili sredstva za projekat, a isti ne realizuju ili ga sa kašnjenjem realizuju i trebalo bi definisati određene kazne za takve aplikante.

Ubuduće se mora obezbijediti kvalitetnija organizacija Fonda u razmatranju projekata kako bi odluke bile u skladu sa zakonom i namjenom sredstava, što treba da doprinese očuvanju i jačanju identiteta manjinskih naroda. Takođe, jačanjem administrativnih kapaciteta trebalo bi poboljšati i rad komisija za raspodjelu sredstava i monitoring kako bi stručnije obavljale svoje zadatke.

Očekivanje je da će se novim Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama doprinijeti poboljšanju regulisanja rada Fonda eliminisanjem nedostataka u dosadašnjem funkcionisanju na koje su ukazivali predstavnici državnih institucija, nevladinog sektora i Evropska komisija.

Učešćem u raspravi, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine, predstavnik NVO "Građanska alijansa" je saopštio:

- da je obrazloženje kašnjenja u izradi i dostavljanju Izvještaja Fonda veoma problematično i više bi razumio da je razlog kašnjenja nedostatak kapaciteta institucije, nego način rada, odnosno raspodjela sredstava u novembru, jer se moglo izvještavati o onom što je urađeno do tog datuma;

- da su obje odluke Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava iz 2014. godine poništene od strane Upravnog suda, nakon čega se Fond žalio Vrhovnom sudu koji je zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke odbacio kao nedozvoljen /"u konkretnom slučaju, zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke je podniet protiv odluke koja nije pravosnažna" /i uputio Fond da ispoštuje presude Upravnog suda;

- da je neophodno da direktor Fonda izvijesti da li je Fond postupio po tim presudama i na koji način;

- da je konflikt interesa i dalje prisutan u radu Upravnog odbora Fonda kroz procedure za opredjeljivanje i kontrolisanje sredstava, o čemu postoje navodi u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori i

- da nema volje da se podrže multietnički projekti.

Generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava je informisao da je, nakon što Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama dva puta nije izglasan u Skupštini, Ministarstvo formiralo novu Radnu grupu za pripremu Nacrta zakona koji će biti usaglašen sa mišljenjem Evropske i Venecijanske komisije. Za kraj marta je planiran početak javne rasprave o Nacrtu, a Programom rada Vlade Predlog zakona je planiran za IV kvartal 2016.

Odgovarajući na pitanja, komentare i sugestije učesnika rasprave direktor Fonda je saopštio:

- da su ispoštovali presude Upravnog suda tako što je Upravni odbor Fonda poništio odluke o raspodjeli sredstava, formirao komisije u istim personalnim sastavima koje su razmatrale svaku odluku posebno i donijele nove odluke;

- da Fond, kao specifična institucija koja se bavi podrškom manjinskim narodima i drugim manjinskim nacionalnim zajednicama podržava multietničke projekte koji su interesantni za više nacionalnih zajednica, pri čemu nijesu dužni da finansiraju nevladine organizacije čiji su godišnji budžeti veći od budžeta Fonda;

- da je u svim prethodnim izvještajima ukazivao na problem administrativnih kapaciteta Fonda za vršenje monitoringa i evaluacije projekata;

- da je bio prinuđen da zapošljava određena lica na dugotrajne ugovore o radu ili ugovore o konsultantskim uslugama kako bi obezbijedio stručnu službu koja bi mogla da vrši ovu djelatnost, shodno opravdanim zahtjevima institucija sistema, civilnog sektora i građana Crne Gore;

- da su prethodne godine primljena dva savjetnika, a tokom ove godine zaposliće još tri shodno saglasnosti Ministarstva finansija i Uprave za kadrove;

- da do kraja marta ili aprila 2016. godine nijesu u mogućnosti pripremiti kvalitetan Izvještaj o radu za 2015. godinu u koji bi mogla biti uključena i evaluacija realizovanih projekata, a bez tih podataka isti bi bio nepotpun i

- da se nada da će ubuduće Fond moći na mnogo bolji, efikasniji i pravovremeniji način izvještavati o svom radu.

Nakon rasprave Odbor je **jednoglasno** (sa šest glasova „za“) **podržao** Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2014. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, usvoji sledeći

ZAKLJUČAK:

1. Prihvata se Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2014. godinu.

2. Skupština Crne Gore ocjenjuje da je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, kao institucija osnovan radi podrške aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, te je stoga neophodan Crnoj Gori radi zaštite interesa onih zbog kojih je osnovan, a na zadovoljstvo svih građana.

Takođe, Skupština konstatuje da je Fond jedina institucija gdje manjine mogu da dobiju određena sredstva za projekte usmjerene na afirmaciju njihove tradicije, kulture i običaja.

3. Skupština konstatuje da je neophodno kvalitetnije urediti organizaciju, funkcionisanje i način raspodjele sredstava Fonda, sa posebnim akcentom na postupak razmatranja projekata, praćenje utroška sredstava i evaluaciju realizacije podržanih projekata.

4. Skupština izražava očekivanje da će se nakon donošenja novog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama, usaglašenog sa mišljenjem Evropske i Venecijanske komisije, za koji će javna rasprava započeti krajem marta 2016. godine i čije donošenje je planirano za IV kvartal 2016. godine, doprinijeti poboljšanju regulisanja rada Fonda eliminisanjem nedostataka u dosadašnjem funkcionisanju na koje su ukazivali predstavnici državnih institucija, nevladinog sektora i Evropska komisija.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određena je poslanica Ljerka Dragičević, član Odbora.

TREĆA TAČKA- DRUGI I TREĆI PERIODIČNI IZVJEŠTAJ CRNE GORE O PRIMJENI KONVENCIJE UJEDINJENIH NACIJA O PRAVIMA DJETETA ZA PERIOD OD 2010. DO 2015. GODINE

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je Vlada Crne Gore na sjednici 5. novembra 2015. godine usvojila Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine.

Podsjetio je da je akcenat u Planovima rada Odbora za ljudska prava i slobode u posljednje tri godine, između ostalog, bio na pravima djeteta, odnosno poljima djelovanja koja je Savjet Evrope utvrdio u Strategiji o pravima djeteta 2012-2015, a to su: porodica, razvijanje servisa socijalnih usluga i socijalne brige o djeci, obrazovanje i participacija djece i zaštita od seksualnog zlostavljanja i iskorišćavanja djece, dječje pornografije i dječje prostitucije.

Takođe, polazeći od činjenice da je u oktobru 2010. godine Crna Gora dobila obavezujuće Preporuke Komiteta UN za prava djeteta, Odbor je na sjednici u decembru 2011. godine kada su, u skladu sa članom 12 Konvencije UN o pravima djeteta, učestvovala i djeca iz Dječijeg doma „Mladost“ u Bijeloj i Centra za obrazovanje i osposobljavanje „1. jun“, kao ključne i prioritetne Preporuke Komiteta UN za prava djeteta izdvojio:

- uspostavljanje sistema maloljetničkog pravosuđa (donošenje zakona, njegova implementacija, formiranje službi za rad sa maloljetnicima koji su u sukobu sa zakonom);
- reforma socijalne i dječije zaštite (usaglašavanje Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti sa UN Konvencijom o pravima djeteta, razvijanje socijalnih servisa posebno za djecu sa smetnjama u razvoju, razvijanje porodičnih savjetovališta i unapređenje porodično- pravne zaštite);
- pitanje diskriminacije i inkluzije romske djece (obrazovna i socijalna inkluzija);
- dostupnost zdravstvene zaštite za svu djecu, a posebno za djecu sa smetnjama i nepostojanje ambulanti i savjetovališta za zdravlje adolescenata i
- zabranu fizičkog kažnjavanja u ustanovama i u porodici i izrade strategija za borbu protiv nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja i eksploatacije djece.

Uz to, Odbor je povodom Međunarodnog dana ljudskih prava 10. decembra 2013. godine organizovao tematsku sjednicu posvećenu pravima djeteta, a u januaru 2014. godine, u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda CG i Delegacijom Skupštine CG u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, organizovao je Drugi regionalni sastanak parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona na temu: „Prava djeteta- unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“, kao doprinos učešću Crne Gore u Kampanji Savjeta Evrope protiv seksualnog nasilja nad djecom “Jedno od petoro”.

U sklopu kontinuiranih aktivnosti posvećenih pravima djece, Odbor je u periodu od 2011. do 2015. godine razmotrio sledeće izvještaje: Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, Poseban izvještaj o dječijem prosjačenju u Crnoj Gori, Izvještaj o seksualnom iskorišćavanju djece u Crnoj Gori, Izvještaj o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, Izvještaj o rezultatima sprovedenih istraživanja o zaštiti djece od eksploatacije i Izvještaj „Postupanje policije sa djecom“, koje je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i tim povodom donio Zaključke koje je proslijedio nadležnim organima na dalje postupanje.

U skladu sa nadzornom ulogom Odbor je organizovao i niz posjeta ustanovama u kojima borave djeca radi praćenja stanja i utvrđivanja stepena poštovanja njihovih prava.

Takođe, u cilju ostvarivanja direktnog kontakta sa građanima na lokalnom nivou radi praćenja implementacije zakona usvojenih u Skupštini, Odbor je organizovao osam javnih tribina,

među kojima su tri o pravima djeteta na teme: „Prava djeteta- Implementacija Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici”, održana 28. februara 2011. na Cetinju, „Prava djeteta- Implementacija Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama“, održana 30. septembra 2011. u Kotoru i „Prava djeteta- hraniteljstvo“, organizovana u saradnji sa Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori, 2. marta 2015. u Herceg Novom.

Odbor je podržao i priključio se kampanjama: „Govorimo o mogućnostima“, „Naučimo ih nešto drugo“, „Svako dijete treba porodicu” i “Svi u vrtić”.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je podsjetio da razmatranjem Drugog i Trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine, Odbor realizuje dvadeset prvu aktivnost utvrđenu Planom aktivnosti za 2015. godinu.

Istakao je da je Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta međunarodni sporazum o ljudskim pravima sa najvećim brojem ratifikacija u istoriji. Sa svoje 54 odredbe i opcionim protokolima ona pokriva najširi spektar građanskih, političkih, kulturnih, socijalnih i ekonomskih prava koja se odnose na svu djecu svijeta.

Četiri su osnovna principa koji određuju pristup Konvencije: nediskriminacija, aktivnosti preduzete u najboljem interesu djeteta, pravo na život, opstanak i razvoj i poštovanje stavova djeteta u skladu sa starosnom dobi i stepenom zrelosti. Navedeni principi predstavljaju smjernice za sve koji rade na promociji dječjih ljudskih prava, pa i samoj djeci mogu biti putokaz u realizovanju njihovih prava na opstanak, razvoj, zaštitu i participaciju.

Crna Gora je 23. oktobra 2006. godine podnijela sukcesorsku izjavu za set konvencija Ujedinjenih nacija i samim tim prihvatila Konvenciju UN o pravima djeteta i obaveze koje proizilaze iz ovog međunarodnog dokumenta. Odredbom člana 44 Konvencije ustanovljena je obaveza za države-potpisnice da Komitetu za prava djeteta dostavljaju izvještaj o mjerama na ustanovljavanju prava priznatih Konvencijom i o napretku postignutom u uživanju tih prava. Takođe, utvrđeno je da su države potpisnice Konvencije dužne da u roku od dvije godine od prihvatanja Konvencije dostave Komitetu za prava djeteta izvještaj o njenoj primjeni. Nakon prvog inicijalnog izvještaja, države svakih pet godina dostavljaju izvještaje o napretku ostvarenom u zaštiti prava djeteta.

Tako je Vlada Crne Gore u novembru 2008. godine uputila Komitetu za prava djeteta Inicijalni izvještaj o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period 2006. – 2008. godine. Na sastancima 20. septembra i 1. oktobra 2010. godine Komitet za prava djeteta je ukazao na pozitivne aspekte i konstatovao donošenje: Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u julu 2010. godine, Zakona o zabrani diskriminacije u julu 2010. godine i novog Porodičnog zakona u januaru 2007. godine.

Komitet je pozdravio ratifikaciju: Opcionog protokola na Konvenciju o zabrani mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja u martu 2009. godine, Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i njenog Opcionog protokola u novembru 2009, Konvencije Savjeta Evrope iz 2009. godine o izbjegavanju apatridije u vezi sa državnim sukcesijom u aprilu 2010. godine, Evropske konvencije o obeštećenju žrtava krivičnih djela nasilja u martu 2010. godine i Konvencije Savjeta Evrope iz 2005. godine o borbi protiv trgovine ljudima u julu 2008. godine.

Takođe, tom prilikom Komitet je uputio Crnoj Gori 40 preporuka.

Svetlana Sovilj, samostalna savjetnica u Ministarstvu rada i socijalnog staranja je saopštila da je Crna Gora, kao država ugovornica, saglasno obavezama preuzetim pristupanjem Konvenciji

Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, shodno članu 44 Konvencije podnijela Komitetu UN za prava djeteta Drugi i Treći periodični izvještaj o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period od 2010-2015. godine, koji je izrađen u skladu sa važećim Smjernicama specifičnim za sporazum u pogledu forme i sadržaja periodičnih izvještaja koje podnose države ugovornice, imajući u vidu Rezoluciju Generalne skupštine od 9. aprila 2014.

Izvještaj se sastoji od tri dijela, pri čemu prvi prati primjenu Konvencije i preporuke Komiteta dobijene prilikom razmatranja inicijalnog izvještaja, drugi dio sadrži statističke i druge podatke, a treći usvojene zakonske i strateške dokumente relevantne za prava djeteta. Ministarstvo rada i socijalnog staranja je koordiniralo izradom Izvještaja, a u njegovoj izradi učestvovali su: Ministarstvo pravde, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo kulture, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Vrhovno državno tužilaštvo, Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima i Centar za prava djeteta. Naglasila je da je o sadržini Izvještaja poznato cjelokupno civilno društvo i šira javnost.

Izvještaj sadrži pregled pravnog sistema Crne Gore u oblasti zaštite prava djeteta, kao i pregled realizovanih aktivnosti i programa nastalih nakon dobijenih preporuka UN Komiteta za prava djeteta. Dakle, sadrži informacije na osnovu kojih će Komitet za prava djeteta imati uvid u primjenu Konvencije u izvještajnom periodu. Ukazala je da je cilj Izvještaja da ukaže na mjere i aktivnosti koje je Crna Gora preduzela radi unaprjeđenja prava djeteta i da pokaže odgovornost u implementaciji preporuka UN Komiteta. U Izvještaju se ukazuje na napore koje je država uložila kako bi obezbijedila cjelovitost i koherentnost politike prema djeci, kao i sprovođenje akcija i mjera u različitim oblastima javnog života i svim sektorima koji se bave djecom.

Predstavnica Ministarstva rada i socijalnog staranja je zaključila da su u izvještajnom periodu preduzimate aktivnosti na poboljšanju uslova za život, razvoj i socijalno uključivanje djece, s akcentom na osjetljive grupe djece kako bi se svakom obezbijedila dostupnost različitih resursa i ravnopravnost u njihovom korišćenju. Izvještaj sadrži pregled ostvarivanja prava kroz Preporuke iz sledećih oblasti: Opšte mjere sprovođenja, Definicija djeteta, Opšta načela, Građanska prava i slobode, Porodično okruženje i alternativno zbrinjavanje, Osnovno zdravlje i dobrobit, Obrazovanje, Slobodno vrijeme i Kulturne aktivnosti i Specijalne mjere zaštite.

Zaključila je da podaci koji su dobijeni i uvršteni u ovaj Izvještaj ukazuju da je Crna Gora ostvarila napredak u pogledu integrisanja politika vezanih za djecu i prava djece u različitim segmentima i da je unaprijeđen zakonodavni okvir zaštite prava djece u okviru kojeg su implementirani međunarodni standardi.

U raspravi su učestvovali: Milisav Korać, izvršni direktor Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“, Duška Šljivančanin, predstavnik institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Jelena Glušević, predstavnik Centra za prava djeteta, Tijana Šuković, predstavnik Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima i dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Milisav Korać, izvršni direktor Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ smatra da je tokom izvještajnog perioda u praksi došlo do određenog napretka u položaju djece, među kojima i djece sa smetnjama u razvoju u svim segmentima društvenog života. Podsjetio je da su osnovani dnevni centri za djecu sa smetnjama u razvoju u deset opština u Crnoj Gori, a tokom 2015. godine došlo je do izmjena Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti čime je unaprijeđen položaj djece sa smetnjama u razvoju i stvoren bolji materijalni položaj za njihove porodice. Obezbijedena je kvalitetnija stomatološka zaštita za djecu sa smetnjama u razvoju, što je Savez „Naša inicijativa“ godinama zahtijevao. Razočarani su što to nije urađeno ranije, jer je bilo potrebno svega 24.000 eura, a roditelji djece sa smetnjama u razvoju su morali

da vode djecu na liječenje van Crne Gore. Veoma je važno i što je određeni broj djece sa smetnjama u razvoju u prethodnom periodu uključen u vaspitno-obrazovni proces.

I pored navedenog, smatra da je trebalo više uraditi u prethodnom periodu. Ukazao je na potrebu da se otvore dnevni centri za djecu sa smetnjama u razvoju u svim ostalim opštinama u Crnoj Gori. Ukazao je da je Opštini Bar za izgradnju dnevnog centra od Komisije za raspodjelu sredstava od dijela prihoda igara na sreću 2009. godine opredijeljeno 37.000 eura, a po njihovim saznanjima ni lokacija još nije određena. Zabrinjava ih i prosjačenje djece u Crnoj Gori.

U mnogim seoskim područjima za djecu sa smetnjama u razvoju nije obezbijedena dostupnost usluga kao za djecu u gradskim sredinama.

Mišljenja je da u zdravstvenoj zaštiti postoje brojni problemi za djecu sa smetnjama u razvoju. Posebno je težak položaj djece sa oštećenjem sluha, jer ne postoji zakon o znakovnom jeziku za lica sa oštećenjem sluha, kao ni servisi opreme za slušna pomagala u Crnoj Gori, o čemu su upoznali i Direktora Fonda za zdravstveno osiguranje. Izražen je nedostatak logopeda i defektologa, posebno u manjim opštinama.

Naveo je da se u oblasti zdravstva diskriminacijom smatra ukoliko se godinama osiguranika uslovljava zdravstvena zaštita i liječenje, a za djecu sa smetnjama u razvoju postoji starosna granica za ostvarivanje zdravstvene zaštite, jer djeca sa cerebralnom paralizom samo do 15. godine života imaju pravo da o trošku države borave u Institutu u Igalu. O ovom problemu su razgovarali sa Ministrom zdravlja i Direktorom Fonda za zdravstveno osiguranje, a u decembru 2015. prilikom donošenja Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o zdravstvenom osiguranju dostavili su dopise svim klubovima poslanika u kojima su ukazali na problem i neusklađenost sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, ali i pored toga zakoni su usvojeni. Apelovao je na članove Odbora da obrate pažnju na Zakon o zabrani o diskriminacije lica sa invaliditetom i Zaključak koji je Skupština, na predlog ovog Odbora, donijela prilikom usvajanja navedenog Zakona kojim je definisana obaveza da Vlada Crne Gore izvrši analizu propisa i njihovo usklađivanje sa Zakonom i Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima lica sa invaliditetom. Mišljenja je da bi Odbor trebalo da organizuje tematsku sjednicu kako bi se poslanici upoznali sa podacima koji propisi su u proteklih devet mjeseci usklađeni sa Konvencijom i Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

Ukazao je i na jedan vid zloupotrebe djece od strane roditelja koji ih fotografišu i slike objavljuju u medijima uz pozive za pomoć zbog teškog materijalnog stanja, čime se djeca od samog početka dovode u nezgodan položaj u odnosu na njihove vršnjake.

Postoji problem i u stanovanju djece sa teškoćama u razvoju i njihovih porodica, ali se nada da će se predstojećim programom socijalnog stanovanja to postepeno rješavati.

Apelovao je da se što je moguće prije imenuje zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta i da se ubuduće ne desi da ta funkcija bude upražnjena sedam ili osam mjeseci.

Predsjednik Odbora je podsjetio da je Vlada Crne Gore shodno Zaključku Skupštine formirala Radnu grupu koja je uradila analizu svih propisa, razmotrila potrebu njihovog usklađivanja sa Zakonom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom i utvrdila da je u narednom periodu neophodno uskladiti više od 30 propisa na čemu se već radi.

Duška Šljivančanin, predstavnik institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je informisala da je u toku pisanje Izvještaja o pravima djeteta koji će Zaštitnik samostalno podnijeti Komitetu UN za prava djeteta. Saopštila je da je institucija Zaštitnika saglasna sa nekim ocjenama predstavnika NVO "Naša inicijativa" i da su i oni evidentirali određene probleme. U Izvještaj koji je podnijela Vlada Crne Gore unešene su i aktivnosti Zaštitnika usmjerene na

poboljšanje položaja djeteta, a sve ono gdje imaju drugačiji stav u odnosu na Vladu, Institucija će dostaviti u svom Izvještaju. Očekuje da će na narednom zasjedanju Skupštine biti imenovana zamjenica Zaštitnika za prava djeteta.

Jelena Gluščević, predstavnica Centra za prava djeteta je izrazila zadovoljstvo urađenim Izvještajem i ocijenila da je napredak u oblasti prava djeteta vidan. Navodeći da se Centar za prava djeteta više od 13 godina bavi kontinuiranim monitoringom prava djeteta u Crnoj Gori i da su u njihovim izvještajima ukazivali na sve obaveze, preporuke i probleme, izrazila je zadovoljstvo što su preporuke dobro prihvaćene od institucija sistema i šire javnosti. Napredak je evidentan, posebno u poboljšanju zakonodavnog okvira, ali ima stvari na kojima se još mora raditi ukoliko želimo postići standarde definisane Konvencijom. Smatra da posebnu pažnju treba posvetiti djeci sa smetnjama u razvoju.

Saopštila je da su učestvovali u izradi Izvještaja koji je Vlada podnijela Komitetu UN za prava djeteta, ali u narednom periodu Centar za prava djeteta priprema i svoj izvještaj koji će dostaviti Komitetu. Posebno je važan izvještaj koji će sastaviti djeca, a njegovom izradom koordiniraće Centar za prava djeteta. U susret ovom Izvještaju poslednje zasjedanje Dječjeg parlamenta u Skupštini Crne Gore bilo je posvećeno tome, jer je važno prepoznati stavove i mišljenja djece i u tom pravcu djelovati.

S obzirom da će, prema podacima kojima raspolaže, Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta, prema rasporedu zasjedanja Komiteta, biti razmatran tek krajem 2017. godine, naglasila je da će se Izvještaj moći dopuniti onim što je u međuvremenu realizovano.

Tijana Šuković, samostalna savjetnica u Kancelariji za borbu protiv trgovine ljudima je saopštila da su predstavnici Kancelarije učestvovali u pripremi Izvještaja, a učestvuju i u radu Savjeta za prava djeteta. Preporuke koje su Crnoj Gori date u oblasti prava djeteta integrisane su u Nacionalnoj strategiji za borbu protiv trgovine ljudima, čija implementacija se prati kroz jednogodišnje akcione planove. Kao i ostali učesnici sjednice, izrazila je zadovoljstvo ostvarenim napretkom u oblasti prava djeteta u svim segmentima. Saopštila je da je Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima u cilju implementacije datih preporuka inicirala izmjenu krivičnog zakonodavstva u dijelu uvođenja odredbe o sklapanju nedozvoljenog braka kao oblika izvršenja krivičnog djela trgovine ljudima, jer su primijetili porast broja sklopljenih maloljetničkih prisilnih brakova, posebno kod romske populacije. Takođe su uticali na izmjenu člana 445 Krivičnog zakonika Crne Gore koji se odnosi na trgovinu maloljetnim licima radi usvojenja i pomjeranje starosne granice na 18 godina čime se pruža šira pravna zaštita.

Fokus njihovih aktivnosti u prethodnom periodu bio je usmjeren na preventivno djelovanje. Realizovali su niz programa u cilju jačanja stručnih kapaciteta predstavnika državnih organa za rano prepoznavanje i preventivno djelovanje u identifikaciji potencijalnih žrtava trgovine ljudima, a trenutno, u saradnji sa Upravom za kadrove, realizuju programe i systemske edukacije državnih službenika i namještenika o ovoj problematici. U saradnji sa Ministarstvom prosvjete obezbijedili su systemsku edukaciju djece o problemima trgovine ljudima u okviru posebne nastavne jedinice predmeta Građansko vaspitanje. Proširili su djelovanje na bilateralnom planu, potpisivanjem protokola o saradnji sa Kosovom i Albanijom kako bi preventivno djelovali u odnosu na pojave prisilnog prosjačenja i eksploatacije djece.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je ocijenio da je dobro što je Izvještaj realan i što će Komitet UN za prava djeteta kroz razmatranje izvještaja Vlade, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Centra za prava djeteta moći sagledati stanje u oblasti prava djeteta u Crnoj Gori. Naglasio je da se iz Izvještaja može zaključiti da je mnogo urađeno na realizaciji 40 preporuka

koje je Komitet za prava djeteta uputio Crnoj Gori 2010. godine. Time je poboljšana položaj djece u Crnoj Gori, ali prostora za dalje djelovanje ima, posebno u dijelu koji se odnosi na djecu sa teškoćama u razvoju, kojoj Odbor posvećuje posebnu pažnju. Poboljšanje položaja ove djece je prioritet ne samo Odbora i Skupštine Crne Gore, nego i cijelog društva.

Svetlana Sovilj, predstavica Ministarstva rada i socijalnog staranja je ponovila da će Crna Gora 2017. godine na Komitetu UN za prava djeteta braniti Drugi i Treći periodični izvještaj o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta za period 2010-2015. godine nakon čega će dobiti nove preporuke Komiteta. U međuvremenu će imati priliku da obavijesti Komitet o dodatnim aktivnostima realizovanim u ovoj oblasti.

Odbor je na osnovu podataka sadržanih u Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta i rasprave sa sjednice jednoglasno (sa šest glasova "za") odlučio da Kolegijumu Predsjednika Skupštine i nadležnim institucijama podnese

I Z V J E Š T A J O RAZMATRANJU DRUGOG I TREĆEG PERIODIČNOG IZVJEŠTAJA CRNE GORE O PRIMJENI KONVENCIJE UJEDINJENIH NACIJA O PRAVIMA DJETETA ZA PERIOD OD 2010. DO 2015. GODINE

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine na osnovu Plana aktivnosti Odbora za 2015. godinu, sačinjenog na osnovu:

- Rezolucije Evropskog parlamenta o Crnoj Gori od 11. marta 2015. godine,
- Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore iz oktobra 2014. godine,
- Rezolucije 2030 (2015) PSSE,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2015. godinu,
- aktivnosti Skupštine Crne Gore i
- jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2014. godinu,

na 62. sjednici održanoj 21. marta 2016. godine, u proširenom sastavu, razmotrio je Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine.

Akcenat u Planovima rada Odbora u posljednje tri godine, između ostalog, bio je na pravima djeteta, odnosno poljima djelovanja koja je **Savjet Evrope utvrdio u Strategiji o pravima djeteta 2012-2015**, a to su: porodica, razvijanje servisa socijalnih usluga i socijalne brige o djeci, obrazovanje i participacija djece i zaštita od seksualnog zlostavljanja i iskorišćavanja djece, dječje pornografije i dječje prostitucije.

Polazeći od činjenice da je u oktobru 2010. godine Crna Gora dobila obavezujuće **Preporuke Komiteta UN za prava djeteta** na sjednici u decembru 2011. godine kada su, u skladu sa članom 12 Konvencije UN o pravima djeteta, učestvovala i djeca iz Dječijeg doma „Mladost“ u Bijeloj i Centra za obrazovanje i osposobljavanje „1. jun“, **Odbor je kao ključne i prioritete Preporuke Komiteta UN za prava djeteta izdvojio:**

- uspostavljanje sistema maloljetničkog pravosuđa (donošenje zakona, njegova implementacija, formiranje službi za rad sa maloljetnicima koji su u sukobu sa zakonom);
- reforma socijalne i dječije zaštite (usaglašavanje Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti sa UN Konvencijom o pravima djeteta, razvijanje socijalnih servisa posebno za djecu sa smetnjama u razvoju, razvijanje porodičnih savjetovališta i unapređenje porodično- pravne zaštite);
- pitanje diskriminacije i inkluzije romske djece (obrazovna i socijalna inkluzija);
- dostupnost zdravstvene zaštite za svu djecu, a posebno za djecu sa smetnjama i nepostojanje ambulanti i savjetovališta za zdravlje adolescenata i
- zabranu fizičkog kažnjavanja u ustanovama i u porodici i izrade strategija za borbu protiv nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja i eksploatacije djece.

Odbor je povodom Međunarodnog dana ljudskih prava 10. decembra 2013. godine organizovao **tematsku sjednicu posvećenu pravima djeteta**, a u januaru 2014. godine, u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda CG i Delegacijom Skupštine CG u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, organizovan je **Drugi regionalni sastanak parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona** na temu: „Prava djeteta- unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“, kao doprinos učešću Crne Gore u **Kampanji** Savjeta Evrope protiv seksualnog nasilja nad djecom **“Jedno od petoro”**.

U sklopu kontinuiranih aktivnosti posvećenih pravima djece, Odbor je u periodu od 2011. do 2015. godine razmotrio sledeće **izvještaje**: Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, Poseban izvještaj o dječijem prosjačenju u Crnoj Gori, Izvještaj o seksualnom iskorišćavanju djece u Crnoj Gori, Izvještaj o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, Izvještaj o rezultatima sprovedenih istraživanja o zaštiti djece od eksploatacije i Izvještaj „Postupanje policije sa djecom“, koje je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a tim povodom Odbor je donio Zaključke koje je prosljedio nadležnim organima na dalje postupanje.

U skladu sa nadzornom ulogom Odbor je organizovao i niz **posjeta ustanovama** u kojima borave djeca radi praćenja stanja i utvrđivanja stepena poštovanja njihovih prava.

Takođe, u cilju ostvarivanja direktnog kontakta sa građanima na lokalnom nivou radi praćenja implementacije zakona usvojenih u Skupštini, Odbor je organizovao osam **javnih tribina**, među kojima su **tri o pravima djeteta** na teme: „Prava djeteta- Implementacija Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici“, održana 28. februara 2011. na Cetinju, „Prava djeteta- Implementacija Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama“, održana 30. septembra 2011. u Kotoru i „Prava djeteta- hraniteljstvo“, organizovana u saradnji sa Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori, 2. marta 2015. u Herceg Novom.

Odbor je podržao i priključio se **kampanjama**: „Govorimo o mogućnostima“, „Naučimo ih nešto drugo“, „Svako dijete treba porodicu“ i „Svi u vrtić“.

Polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2015. godinu:

“Određeni napredak je postignut kada su u pitanju prava djeteta. Akcioni plan za djecu za period 2013-2017 nastavlja da se sprovodi. Redovni sastanci Savjeta za prava djeteta su održani i na njima se raspravljalo o planiranim promjenama zakonskih propisa i institucionalnom razvoju sa fokusom na socijalna pitanja, u kontekstu sveukupne reforme socijalnih servisa.

Relevantni sektor Kancelarije Zaštitnika ljudskih prava nastavlja svoje aktivnosti na povećanju svijesti i jača se njihova vidljivost, što vodi ka povećanju slučajeva kojima se bave. U nekim njegovim preporukama navodi se nedostatak prijemčivosti od strane pravosuđa pri bavljenju slučajevima koji uključuju djecu; urađeno je istraživanje u cilju praćenja stanja. Ipak, sektor nema dovoljno osoblja i oslanja se na eksterne fondove za konkretne projekte. Kao što je naglasio komitet UN-a za prava djeteta, rad djece predstavlja razlog za zabrinutost u Crnoj Gori. Ta djeca su izložena eksploataciji i trgovini ljudima. Aktivnosti na izgradnji kapaciteta su nastavljene za sudije i policiju koji se bave djecom koja su u konfliktu sa zakonom; potreban je napredak u prilagođavanju ukupnog sistema pravosuđa dječijim pravima, uključujući i putem prikupljanja pouzdanih statističkih indikatora.

Što se tiče deinstitucionalizacije, operativni plan za dječiji dom u Bijeloj tek treba da bude usvojen. Individualni planovi staranja za korisnike javne ustanove Komanski most su sačinjeni i redovno se revidiraju, dok su kontakti sa roditeljima poboljšani. Individualni planovi su takođe pripremljeni kako bi se djeca koja potiču iz Crne Gore a koja su trenutno smještena u institucijama u Srbiji zaštitila. Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti mora se takođe sprovesti djelotvorno.” (strana 70 Prevoda Izvještaja EK o Crnoj Gori za 2015. godinu),

Odbor je razmatranjem Drugog i Trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta /u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore/ realizovati **dvadeset prvu** aktivnost, utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2015. godinu.

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta je međunarodni sporazum o ljudskim pravima sa najvećim brojem ratifikacija u istoriji. Sa svoje 54 odredbe i opcionim protokolima ona pokriva najširi spektar građanskih, političkih, kulturnih, socijalnih i ekonomskih prava koja se odnose na svu djecu svijeta.

Četiri su osnovna principa koji određuju pristup Konvencije:

- nediskriminacija,
- aktivnosti preduzete u najboljem interesu djeteta,
- pravo na život, opstanak i razvoj i
- poštovanje stavova djeteta u skladu sa starosnom dobi i stepenom zrelosti.

Ovi principi predstavljaju smjernice za sve koji rade na promociji dječjih ljudskih prava, pa i samoj djeci mogu biti putokaz u realizovanju njihovih prava na opstanak, razvoj, zaštitu i participaciju.

Crna Gora je 23. oktobra 2006. godine podnijela sukcesorsku izjavu za set konvencija Ujedinjenih nacija. Samim tim, Crna Gora je prihvatila Konvenciju UN o pravima djeteta i obaveze koje proizilaze iz ovog međunarodnog dokumenta.

Odredbom člana 44 Konvencije ustanovljena je obaveza za države-potpisnice da Komitetu za prava djeteta dostavljaju izvještaj o mjerama na ustanovljavanju prava priznatih Konvencijom i o napretku postignutom u uživanju tih prava.

Države potpisnice Konvencije dužne su da u roku od dvije godine od prihvatanja Konvencije dostave Komitetu za prava djeteta izvještaj o njenoj primjeni. Nakon prvog inicijalnog izvještaja, države svakih pet godina dostavljaju izvještaje o napretku ostvarenom u zaštiti prava djeteta.

Vlada Crne Gore je u novembru 2008. godine uputila Komitetu za prava djeteta Inicijalni izvještaj o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period 2006. – 2008. godine.

Nakon razmatranja Izvještaja, Komitet za prava djeteta je 1. oktobra 2010. godine uputio preporuke Crnoj Gori.

PRETHODNO:

Prilikom razmatranja inicijalnog Izvještaja Crne Gore na sastancima 20. septembra i 1. oktobra 2010. godine Komitet za prava djeteta je ukazao na **sledeće pozitivne aspekte:**

Komitet konstatuje donošenje:

- (a) Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u julu 2010. godine;
- (b) Zakona o zabrani diskriminacije u julu 2010. godine; i
- (c) novog Porodičnog zakona u januaru 2007. godine.

Komitet pozdravlja ratifikaciju:

- (a) Opcionog protokola na Konvenciju o zabrani mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja u martu 2009. godine;
- (b) Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i njenog Opcionog protokola u novembru 2009.;
- (c) Konvencije Savjeta Evrope iz 2009. godine o izbjegavanju apatridije u vezi sa državnim sukcesijom u aprilu 2010. godine;
- (d) Evropske konvencije o obeštećenju žrtava krivičnih djela nasilja u martu 2010. godine; i
- (e) Konvencije Savjeta Evrope iz 2005. godine o borbi protiv trgovine ljudima u julu 2008. god.

Tom prilikom Komitet je uputio Crnoj Gori 40 preporuka.

Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine prati primjenu Konvencije i preporuke Komiteta za prava djetata dobijene prilikom razmatranja inicijalnog izvještaja 2010. godine.

Izradom Izvještaja je koordiniralo Ministarstvo rada i socijalnog staranja, a u njegovoj pripremi učestvovali su državni organi i organizacije civilnog društva koja se bavi zaštitom prava djeteta: Ministarstvo pravde, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo kulture, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima i NVO Centar za prava djeteta.

Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 5. novembra 2015. godine razmotrila je Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine, koji je dostavilo Ministarstvo rada i socijalnog staranja i s tim u vezi donijela

ZAKLJUČKE:

1. Vlada je usvojila Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period 2010.- 2015. godine.

2. Zadužuje se Ministarstvo rada i socijalnog staranja da navedeni izvještaj prevedu na engleski jezik i dostavi Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija, koji će Izvještaj, radi dalje procedure, dostaviti Komitetu Ujedinjenih nacija za prava djeteta (CRC Komitetu)

Uvodno obrazloženje na 62. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode o Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine dala je Svetlana Sovilj, samostalna savjetnica u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, koja je saopštila da:

- je Ministarstvo rada i socijalnog staranja koordiniralo izradom Izvještaja u čijoj pripremi su učestvovali: Ministarstvo pravde, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo kulture, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Vrhovno državno tužilaštvo, Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima i Centar za prava djeteta;

- je Izvještaj izrađen u skladu sa važećim Smjernicama specifičnim za sporazum u pogledu forme i sadržaja periodičnih izvještaja koje podnose države ugovornice, imajući u vidu Rezoluciju Generalne skupštine od 9. aprila 2014;

- je Crna Gora, kao država ugovornica, saglasno obavezama preuzetim pristupanjem Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, shodno članu 44 Konvencije, podnijela Komitetu UN za prava djeteta Drugi i Treći periodični izvještaj o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period od 2010-2015. godine;

- je o sadržini Izvještaja poznato cjelokupno civilno društvo i šira javnost;

- je cilj Izvještaja da ukaže na mjere i aktivnosti koje je Crna Gora preduzela radi unaprjeđenja prava djeteta i da pokaže odgovornost u implementaciji preporuka UN Komiteta;

- se u Izvještaju ukazuje na napore koje je država uložila kako bi obezbijedila cjelovitost i koherentnost politike prema djeci, kao i sprovođenje akcija i mjera u različitim oblastima javnog života i svim sektorima koji se bave djecom;

- se Izvještaj sastoji od tri dijela, pri čemu prvi prati primjenu Konvencije i preporuke Komiteta dobijene prilikom razmatranja inicijalnog izvještaja, drugi dio sadrži statističke i druge podatke, a Treći usvojene zakonske i strateške dokumente relevantne za prava djeteta;

- Izvještaj sadrži: 1) pregled ostvarivanja prava kroz Preporuke iz sledećih oblasti: Opšte mjere sprovođenja, Definicija djeteta, Opšta načela, Građanska prava i slobode, Porodično okruženje i alternativno zbrinjavanje, Osnovno zdravlje i dobrobit, Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti i Specijalne mjere zaštite; 2) pregled pravnog sistema Crne Gore u oblasti zaštite prava djeteta i 3) pregled realizovanih aktivnosti i programa preduzetih na poboljšanju uslova za život, razvoj i socijalno uključivanje djece, s akcentom na osjetljive grupe djece kako bi se svakom obezbijedila dostupnost različitih resursa i ravnopravnost u njihovom korišćenju;

- podaci koji su dobijeni i uvršteni u Izvještaj ukazuju da je Crna Gora ostvarila napredak u pogledu integrisanja politika vezanih za djecu i prava djece u različitim segmentima i da je unaprijeđen zakonodavni okvir zaštite prava djece u okviru kojeg su implementirani međunarodni standardi i

- će na osnovu podataka i informacija sadržanih u periodičnom Izvještaju Komitet UN za prava djeteta imati uvid u primjenu Konvencije u Crnoj Gori u izvještajnom periodu.

U raspravi su učestvovali: Milisav Korać, izvršni direktor Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“, Duška Šljivančanin, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Tijana Šuković, samostalna savjetnica u Kancelariji za borbu protiv trgovine ljudima, Jelena Gluščević, predstavnica Centra za prava djeteta i dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Svi učesnici sjednice su izrazili zadovoljstvo napretkom u ostvarivanju prava djece u svim segmentima života. Ocijenjeno je da su preporuke Komiteta UN za prava djeteta dobro prihvaćene od institucija sistema i šire javnosti i da su preduzete brojne aktivnosti na njihovoj realizaciji. Zaključeno je da je napredak evidentan, posebno u poboljšanju zakonodavnog okvira, a u narednom periodu treba raditi na njegovoj implementaciji kako bi se u potpunosti dostigli standardi definisani Konvencijom UN o pravima djeteta.

Milisav Korać, izvršni direktor Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ je mišljenja da su izmjene Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti iz 2015. godine doprinijele unapređenju položaja djece sa smetnjama u razvoju i poboljšanju materijalnog položaja njihovih porodica. Obezbijeđena je kvalitetnija stomatološka zaštita za djecu sa smetnjama u razvoju. Određeni broj djece sa smetnjama u razvoju u prethodnom periodu uključen je u vaspitno-obrazovni proces.

S druge strane, iako su osnovani dnevni centri za djecu sa smetnjama u razvoju u deset opština, ukazao je na potrebu njihovog otvaranja u svim ostalim opštinama u Crnoj Gori. U mnogim seoskim područjima za djecu sa smetnjama u razvoju nije obezbijeđena dostupnost usluga kao za djecu u gradskim sredinama.

U zdravstvenoj zaštiti postoje brojni problemi za djecu sa smetnjama u razvoju. Posebno je težak položaj djece sa oštećenjem sluha, jer ne postoji zakon o znakovnom jeziku za lica sa oštećenjem sluha, kao ni servisi opreme za slušna pomagala u Crnoj Gori. Izražen je nedostatak logopeda i defektologa, posebno u manjim opštinama. Diskriminacijom se smatra ukoliko se godinama osiguranika uslovljava zdravstvena zaštita i liječenje, a za djecu sa smetnjama u razvoju postoji starosna granica za ostvarivanje zdravstvene zaštite, jer djeca sa cerebralnom paralizom samo do 15. godine života imaju pravo da o trošku države borave u Institutu u Igalu. O ovom problemu su govorili i prilikom donošenja Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o zdravstvenom osiguranju u decembru 2015. Apelovao je na članove Odbora da obrate pažnju na Zakon o zabrani o diskriminacije lica sa invaliditetom i Zaključak koji je Skupština, na predlog ovog Odbora, donijela prilikom usvajanja navedenog Zakona kojim je definisana obaveza da Vlada Crne Gore izvrši analizu propisa i njihovo usklađivanje sa Zakonom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom.

Ukazao je i na jedan vid zloupotrebe djece od strane roditelja koji ih fotografišu i slike objavljuju u medijima uz pozive za pomoć zbog teškog materijalnog stanja, čime se djeca od samog početka dovode u nezgodan položaj u odnosu na njihove vršnjake.

Postoji problem i u stanovanju djece sa teškoćama u razvoju i njihovih porodica, ali se nada da će se predstojećim programom socijalnog stanovanja to postepeno rješavati.

Apelovao je da se što je moguće prije imenuje zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta i da se ubuduće ne desi da ta funkcija bude upražnjena sedam ili osam mjeseci.

Duška Šljivančanin, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je saopštila da su u Izvještaj koji je podnijela Vlada Crne Gore unešene i aktivnosti Zaštitnika usmjerene na poboljšanje položaja djeteta, a sve ono gdje imaju drugačiji stav u odnosu na Vladu, Institucija će dostaviti u Izvještaju o pravima djeteta čija izrada je u toku i koji će Zaštitnik samostalno podnijeti Komitetu UN za prava djeteta. Očekuje da će na narednom zasijedanju Skupštine biti imenovana zamjenica Zaštitnika za prava djeteta.

Tijana Šuković, samostalna savjetnica u Kancelariji za borbu protiv trgovine ljudima je saopštila da su preporuke koje su Crnoj Gori date u oblasti prava djeteta integrisane u Nacionalnoj strategiji za borbu protiv trgovine ljudima, čija implementacija se prati kroz jednogodišnje akcione planove. Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima u cilju implementacije datih preporuka je inicirala izmjenju krivičnog zakonodavstva u dijelu uvođenja odredbe o sklapanju nedozvoljenog braka kao oblika izvršenja krivičnog djela trgovine ljudima, jer su primijetili porast broja sklopljenih maloljetničkih prisilnih brakova, posebno kod romske populacije. Takođe su uticali na izmjenju člana 445 Krivičnog zakonika Crne Gore koji se odnosi na trgovinu maloljetnim licima radi usvojenja i pomjeranje starosne granice na 18 godina čime se pruža šira pravna zaštita.

Fokus njihovih aktivnosti u prethodnom periodu bio je usmjeren na preventivno djelovanje. Realizovali su niz programa u cilju jačanja stručnih kapaciteta predstavnika državnih organa za rano prepoznavanje i preventivno djelovanje u identifikaciji potencijalnih žrtava trgovine ljudima, a trenutno, u

saradnji sa Upravom za kadrove, realizuju programe i sistemske edukacije državnih službenika i namještenika o ovoj problematici. U saradnji sa Ministarstvom prosvjete obezbijedili su sistemsku edukaciju djece o problemima trgovine ljudima u okviru posebne nastavne jedinice predmeta Građansko vaspitanje.

Proširili su djelovanje na bilateralnom planu potpisivanjem protokola o saradnji sa Kosovom i Albanijom kako bi preventivno djelovali u odnosu na pojave prisilnog prosjačenja i eksploatacije djece.

Jelena Gluščević, saradnica u Centru za prava djeteta je saopštila da se Centar više od 13 godina bavi kontinuiranim monitoringom prava djeteta u Crnoj Gori i da su učestvovali u izradi Izvještaja koji je Vlada podnijela Komitetu UN za prava djeteta, ali u narednom periodu Centar priprema i svoj izvještaj koji će dostaviti Komitetu. Posebno je važan izvještaj koji će sastaviti djeca, a njegovom izradom koordiniraće Centar za prava djeteta. U susret ovom Izvještaju poslednje zasijedanje Dječjeg parlamenta u Skupštini Crne Gore bilo je posvećeno tome, jer je važno prepoznati stavove i mišljenja djece i u tom pravcu djelovati.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je ocijenio da je dobro što je Izvještaj realan i što će Komitet UN za prava djeteta kroz razmatranje izvještaja Vlade, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Centra za prava djeteta moći sagledati stanje u oblasti prava djeteta u Crnoj Gori. Iz Izvještaja se može zaključiti da je mnogo urađeno na realizaciji 40 preporuka koje je Komitet za prava djeteta uputio Crnoj Gori 2010.god. Time je poboljšan položaj djece u Crnoj Gori, ali prostora za dalje djelovanje ima, posebno u dijelu koji se odnosi na djecu sa teškoćama u razvoju, kojoj Odbor posvećuje posebnu pažnju. Poboljšanje položaja ove djece je prioritet ne samo Odbora i Skupštine Crne Gore, nego i cijelog društva, zaključio je Predsjednik Odbora.

Prema informacijama sa sjednice Odbora Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta će prema rasporedu zasijedanja Komiteta UN za prava djeteta biti razmatran krajem 2017. godine, tako da će se Izvještaj moći dopuniti onim što je u međuvremenu realizovano.

Povodom razmatranja Drugog i Trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine Odbor za ljudska prava i slobode je na 62. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode od 21.marta 2016.god. jednoglasno (sa šest glasova "za") donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode cijeni da je Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine, a koji je Crna Gora saglasno obavezama preuzetim pristupanjem Konvenciji UN o pravima djeteta i shodno članu 44 Konvencije podnijela Komitetu UN za prava djeteta, objektivna i realna, sa veoma preglednim i sadržajnim prikazom svih aktivnosti koje su nadležni organi Crne Gore preduzeli u cilju implementacije 40 Preporuka Komiteta UN za prava djeteta upućenih Crnoj Gori prilikom razmatranja Inicijalnog izvještaja u oktobru 2010. godine.

2. Odbor za ljudska prava i slobode izražava zadovoljstvo što su nadležni organi Crne Gore pokazali odgovornost u implementaciji Preporuka Komiteta UN za prava djeteta, o čemu svjedoče podaci o brojnim mjerama, aktivnostima i naporima koje nadležni državni organi, u saradnji sa civilnim sektorom i međunarodnim organizacijama, koordinirano i kontinuirano realizuju kako bi se obezbijedila cjelovitost i koherentnost politike prema djeci, čiji je cilj unapređenje prava djeteta i njihovog položaja u društvu.

3. Na osnovu podataka sadržanih u Izvještaju i pregleda aktivnosti na realizaciji Preporuka iz sledećih oblasti: Opšte mjere sprovođenja, Definicija djeteta, Opšta načela, Građanska prava i slobode, Porodično okruženje i alternativno zbrinjavanje, Osnovno zdravlje i dobrobit, Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti i Specijalne mjere zaštite, kao i aktivnosti na poboljšanju pravnog sistema Crne Gore u oblasti zaštite prava djeteta, Odbor zaključuje da je u izvještajnom periodu Crna Gora ostvarila značajan napredak u pogledu integrisanja politika vezanih za djecu i prava djece u različitim segmentima.

Takođe, usvajanjem niza zakona i strateških dokumenata, među kojima su: Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (2010), Zakon o zabrani diskriminacije (2010), Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku (2012), Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti (2013), Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika (2013), Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom (2015), Strategija razvoja hraniteljstva (2012-2016), Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite (2013-2017), Nacionalni plan akcije za djecu (2013-2017), Strategija zaštite od nasilja u porodici (2016-2020), unaprijeđen je zakonodavni okvir zaštite prava djece u okviru kojeg su implementirani međunarodni standardi.

4. Takođe, polazeći od podataka sadržanih u Drugom i Trećem periodičnom izvještaju, Odbor konstatuje da su preduzete brojne aktivnosti na informisanju i podizanju svijesti o pravima djeteta i poštovanju njihovih stavova, kroz učenje o njihovim pravima u okviru predmeta Poznavanje društva i Građansko obrazovanje, a u školama su formirani dječji parlamenti.

Skupština Crne Gore od 2012. godine organizuje program građanskog obrazovanja Demokratske radionice "Barbara Pramer" koji ima za cilj da doprinese jačanju veza između parlamenta i mladih, posebno osnovnoškolske populacije i posvećen je afirmaciji prava djece na participaciju.

Vlada Crne Gore, u saradnji sa međunarodnim partnerima, je uspješno sprovela kampanje "Govorimo o mogućnostima", "Svako dijete treba porodicu", „Jedno od petoro“ i "Svi u vrtić", kojima se i Odbor za ljudska prava i slobode pridružio i pružio podršku.

Takođe, institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda je u okviru projekata „Obrati se Zaštitniku“ i „Djeco, pišite Ombudsmanu“ dala svoj doprinos u informisanju i podizanju svijesti o pravima djeteta.

5. Odbor pohvaljuje kontinuirane obuke svih profesionalaca koji rade sa djecom (državnih službenika i namještenika, tužilaca za maloljetnike, sudija za maloljetnike, advokata, policijaca, stručnih saradnika iz oblasti socijalne i dječje zaštite, prosvjetnih i zdravstvenih radnika) i podstiče organe nadležne za sprovođenje obuka da intenziviraju aktivnosti jer je znanje o postupanju prema djeci potrebno stalno unapređivati u cilju uvažanja najboljeg interesa djeteta, poštovanja njihovih stavova i unapređenja njihovog položaja.

6. Imajući u vidu Preporuku Komiteta UN za prava djeteta da se obezbijedi da se princip najboljeg interesa djeteta, u smislu člana 3 Konvencije, na odgovarajući način integriše u sve zakonske odredbe i sprovodi u praksi u sudskim i upravnim odlukama i u programima, projektima i službama koje imaju uticaj na djecu, Odbor za ljudska prava i slobode posebno cijeni aktivnosti koje su nadležni organi preduzeli na realizaciji ove preporuke.

Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti propisano je da se socijalna i dječja zaštita zasniva na principu uvažavanja najboljeg interesa korisnika u ostvarivanju prava iz dječje zaštite.

Takođe, Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku utvrđeno je da se postupanje prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela zasniva na: poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda, uvažavanju najboljeg interesa maloljetnika, zabrani diskriminacije po bilo kom osnovu, razumljivosti jezika, upotrebi tehnologije prilagođene uzrastu i stepenu razvijenosti maloljetnog lica, poštovanju prava na privatnost maloljetnog lica u svim fazama postupka, uvažavanju prava maloljetnika da slobodno izraze svoje mišljenje, što većem izbjegavanju ograničenja lične slobode maloljetnika, podsticanju primjene alternativnih mjera i načina postupanja prema maloljetnicima, davanju prednosti krivičnim sankcijama koje se ne izvršavaju u institucionalnim uslovima i davanju posebnog značaja obuci i specijalizaciji kroz multidisciplinarni pristup i institucionalnu saradnju.

7. Odbor za ljudska prava i slobode zaključuje da su donošenjem Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti i određenog broja pravilnika u skladu sa ovim Zakonom, mapiranjem i analizom usluga socijalne zaštite u svim crnogorskim opštinama, kreiranjem baza lokalnih usluga socijalne zaštite, uspostavljenjem Direkcije za razvoj usluga koja će se baviti pitanjima finansiranja usluga na lokalnom i državnom nivou stvoreni preduslovi za dalje poboljšanje sistema socijalne i dječje zaštite i unapređenje zaštite ugroženih kategorija stanovništva.

8. Polazeći od Preporuke Komiteta da se izvrši pregled politika kako bi se prevenirao smještaj djece u institucije i smanjio njihov broj djece u ustanovama i da se nastavi sa davanjem prednosti smještaju u porodičnom okruženju nasuprot institucionalnom smještaju, Odbor podržava aktivnosti nadležnih državnih organa na realizaciji Preporuke. Naime, Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti definisana je obaveza svih

koji rade na poslovima dječije zaštite da ulože maksimalne napore da pomognu ostanak djeteta u porodici kroz pružanje podrške porodici, a ako to nije moguće ili nije u najboljem interesu djeteta, kroz pružanje porodičnog smještaja- hraniteljstva. Novim Zakonom je propisano da se djetetu mlađem od tri godine ne obezbjeđuje smještaj u ustanovi, te da se smještaj u ustanovi obezbjeđuje isključivo kada su iscrpljene sve druge mogućnosti, te da se preispituje najmanje jednom u šest mjeseci.

Odbor pozdravlja aktivnosti Vlade Crne Gore koja je, u saradnji sa UNICEF-om, u okviru Kampanje „Svako dijete treba porodicu“ podizanjem svijesti javnosti u vezi sa negativnim uticajem institucionalizacije na razvoj djeteta doprinijela poboljšanju stanja, a rezultati su vidljivi, jer je broj djece smještene u hraniteljskim porodicama, naročito broj djece smještene u nesrodničkim hraniteljskim porodicama krajem 2014. godine u odnosu na period prije Kampanje bio povećan za 200%, odnosno 3,2 puta.

9. Odbor konstatuje da je u izvještajnom periodu, u okviru reforme sistema socijalne i dječije zaštite, poboljšan položaj djece sa smetnjama u razvoju otvaranjem dnevnih centara u deset opština u Crnoj Gori. Takođe i Male grupne kuće u Bijelom Polju namijenjene djeci sa smetnjama u razvoju bez roditeljskog staranja ili čijim je roditeljima oduzeto to pravo. Poboljšano je i njihovo uključivanje u vaspitno-obrazovni proces i obezbjeđivanje kvalitetnije stomatološke zaštite.

10. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja inicijative Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima za izmjenu zakonodavstva u skladu sa Preporukama Komiteta UN za prava djeteta koje su rezultirale izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore 2013. godine u dijelu uvođenja odredbe o sklapanju nedozvoljenog braka kao oblika izvršenja krivičnog djela trgovine ljudima i izmjenom člana 445 koji se odnosi na trgovinu maloljetnim licima radi usvojenja i pomjeranje starosne granice na 18 godina čime se pruža šira krivičnopravna zaštita od trgovine maloljetnim licima.

11. Za pohvalu su aktivnosti Centra za prava djeteta koji će, pored učešća u izradi Drugog i Trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore o primjeni Konvencije o pravima djeteta koji je podnijela Vlada Crne Gore i izrade svog izvještaja, koordinirati izradom izvještaja koji će sastaviti djeca s obzirom da je veoma važnim ocijenjeno prepoznavanje stavova i mišljenja djece i njihova participacija u pripremi i realizaciji javnih politika koje se tiču njihovog društvenog položaja.

12. Uz pozitivne ocjene za ostvareni napredak u oblasti prava djeteta koji je prepoznat od svih učesnika na sjednici Odbora, predloženo je da se u narednom periodu više napora uloži u implementaciju usvojenog zakonodavstva kako bi se standardi definisani Konvencijom UN o pravima djeteta u potpunosti dostigli.

Prostora za dalje djelovanje ima u odnosu prema djeci sa smetnjama u razvoju, zbog čega Odbor ovoj osjetljivoj grupi posvećuje posebnu pažnju, zato što poboljšanje njihovog položaja treba da bude prioritet ne samo Odbora i Skupštine Crne Gore, nego i cijelog društva.

Stoga, Odbor podstiče nadležne institucije da, u skladu sa mogućnostima i raspoloživim finansijskim sredstvima, ulože dodatne napore na realizaciji aktivnosti u uspostavljanju usluga socijalne i dječije zaštite na lokalnom nivou, prvenstveno dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju, kao i na poboljšanju zdravstvene zaštite za ova lica.

13. Imajući u vidu da je čl. 3, 16, 17 i 19 Konvencije UN o pravima djeteta propisana zaštita najboljeg interesa djeteta– zaštita prava na privatnost, uloga medija, zaštita od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povrede ili zlostavljanja, zloupotrebe ili eksploatacije, Odbor za ljudska prava i slobode ukazuje da se ova prava moraju u potpunosti poštovati, ističući veoma važnu ulogu medija koji, poštovanjem navedenih principa, kroz etičko izvještavanje o djeci, posebno djeci smještenim u institucijama, kao i djeci čije se porodice nalaze u teškom materijalnom stanju, treba da pruže doprinos u ostvarivanju njihovih prava.

14. Prema informacijama sa sjednice Odbora Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine, će prema rasporedu zasjedanja Komiteta UN za prava djeteta, biti razmatran krajem 2017. godine, tako da će se moći dopuniti onim što je u međuvremenu realizovano. Odbor za ljudska prava i slobode preporučuje Ministarstvu rada i socijalnog staranja da u saradnji sa nadležnim subjektima koji su učestvovali u pripremi Izvještaja prikupi

podatke o svim u međuvremenu realizovanim kroz dopunu Izvještaja i o tome obavijesti Komitet UN za prava djeteta.

15. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore dostaviće Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na dalji postupak i Centru za prava djeteta i Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, na upoznavanje.

ČETVRTA TAČKA- IZVJEŠTAJ (SA PREDLOGOM ZAKLJUČKA SKUPŠTINI- ČLAN 77 STAV 2 POSLOVNIKA SKUPŠTINE) ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE O KONTROLNOM SASLUŠANJU KOORDINATORA KOORDINACIONOG ODBORA ZA PRAĆENJE IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE ZA TRAJNO RJEŠAVANJE PITANJA RASELJENIH I INTERNO RASELJENIH LICA U CRNOJ GORI, SA POSEBNIM OSVRTOM NA KAMP KONIK I I II NA TEMU: “IMPLEMENTACIJA STRATEGIJE ZA TRAJNO RJEŠAVANJE PITANJA RASELJENIH I INTERNO RASELJENIH LICA U CRNOJ GORI, SA POSEBNIM OSVRTOM NA KAMP KONIK I I II”, održanom 29. februara 2016. godine

Predsjednik Odbora je podsjetio da je Izvještaj sa Predlogom zaključka Odbora blagovremeno dostavljen svim članovima Odbora kako bi imali mogućnost da dostave svoje mišljenje, predloge i sugestije.

Članovi Odbora nijesu imali primjedbi, predloga i sugestija pa je Odbor jednoglasno (sa šest glasova “za”) odlučio da, u skladu sa članom 77 stav 2 Poslovnika Skupštine, podnese Skupštini Izvještaj sa Predlogom zaključka Odbora o Kontrolnom saslušanju Koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, na temu: „Realizacija Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II“, održanom 29. februara 2016. godine.

Takođe, zaključeno je da se Izvještaj Odbora sa Predlogom zaključka o Kontrolnom saslušanju Koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II dostavi i svim učesnicima 61. sjednice Odbora na kojoj je održano Kontrolno saslušanje.

PETA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

(1) Dopis (Molba) Đordine Jovanović Radulović, br. 00-63-8/16-6 od 4. marta 2016. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je upoznao članove Odbora sa Dopisom Đordine Jovanović Radulović koja je uputila molbu za pomoć u rješavanju problema u vezi sa neuplaćenim doprinosima za penzijsko-invalidsko osiguranje. Imenovana radi u JU “Muzeji i galerije” u Budvi, a zbog namjere da ostvari pravo na naknadu za majke sa troje i više djece shodno Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti koje joj pripada kao majci četvoro djece suočila se sa problemom, jer prema podacima iz Fonda PIO Kotor nije joj uplaćen radni staž od 2010. godine.

Milisav Korać, izvršni direktor Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa” je saopštio da je riječ o majci četvoro djece od kojih je jedno sa težim smetnjama u razvoju. Predložio je da Odbor uputi preporuku Opštini Budva, odnosno nadležnim

službama da se imenovanoj uplati radni staž kako bi ostvarila pravo koje joj pripada shodno Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti.

Predsjednik Odbora je predložio da se Dopis Đorđine Jovanović Radulović uputi Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Predsjedniku Opštine Budva koji je bivši član Odbora za ljudska prava i slobode.

Poslanica Ljerka Dragičević smatra da Dopis treba uputiti i Ministarstvu finansija s obzirom da je Ministarstvo finansija blokiralo žiro-račun Opštine Budva koja godinama nije uplaćivala doprinose zaposlenim službenicima.

Nakon toga, Odbor je odlučio da Dopis Đorđine Jovanović Radulović uputi Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu finansija i Opštini Budva, radi preduzimanja aktivnosti iz njihove nadležnosti.

Sjednica je završena u 15 sati i 5 minuta.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković